

CENTENARUL GEORGE ENESCU DIN BIOGRAFIA ARTISTULUI

Primii asigurările înaltei considerații, cu care am onoarea să flu, domnule ministru, foarte umil și ascultătorul dumneavoastră servitor.

S. Pichon
Domnul Lahovary
Ministrul României la Paris

LEGATIUNEA ROMÂNIEI
IN FRANȚA
nr. 719

16/29 aprilie 1913

Domnule ministru,

Am fost foarte impresionat de delicata atenție pe care excelenta voastră a avut-o recomandând domnului Președinte al Republicii pe compatriotul meu, dl. George Enescu, compozitor, pentru Crucea de Cavaler al Legiunii de Onoare și mă grăbesc să vă confirm primirea însemnelor anecdotice la scrisoarea dumneavoastră din 21 curent și pe care nu am lipsit a le transmite cel interesat.

Primii, vă rog, domnule ministru, mulțumirile mele sincere, expresia înaltei considerații cu care sint...
[Emanoil Al. Lahovary]

[REPUBLICA FRANCEZĂ
MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE]

Paris, 13 mai 1913

Domnule ministru,

Domnul mare cancelar al Legiunii de Onoare mi-a trimis brevetul Legiunii de Onoare destinat d-lui George Enescu, compozitor.

Am onoarea să vă transmit alăturat această diplomă și-mi permit să aplez la cunoștința dumneavoastră bunăvoință pentru a asigura înminarea ei celui interesat.

Primii asigurările înaltei considerații, cu care am onoarea să flu, domnule ministru, foarte umil și foarte ascultătorul dumneavoastră servitor.

S. Pichon
Domnul Lahovary
Ministrul României la Paris

ȘCOALA NORMALĂ DE MUZICĂ
DIN PARIS

114 bis, Boulevard Malesherbes
Paris

Paris, 30 aprilie 1928

Domnul Diamandy,
Ambasadorul României
Paris

Exelență,

Școala Normală de muzică a încredințat în acest an d-lui George Enescu (ținerea cursurilor de interpretare a vioară, analoge celor făcute în anii precedenți de către d-nii Eugène Ysaÿe și Jacques Thibaud.

Vom fi fericiți să profităm de prezența în cadrul Școlii a ilustrului nostru prieten, pentru a consacra o seară lucrărilor sale de muzică de cameră în special pentru două din Sonatele sale, a căror parte de vioară va fi interpretată de el însuși și Octavului pentru coarde interpretat de către elevii noștri.

Mi-ar fi cu deosebită agreabilă ca această seară să se desfășoare sub înaltul dumneavoastră patronaj și să fie onorată de prezența dumneavoastră. Ea ar putea avea loc duminică 3 iunie. Dacă preferați ca această manifestare să aibă loc dună amiază, ne vom conforma dorințelor dumneavoastră personale.

Ne facem o plăcere să invităm, cu acordul dumneavoastră, câteva persoane din colonia română.

Primii, vă rog, excelență, asigurarea înaltei mele considerații.

Director,
A. Măngoiu

Asociație
fondată sub auspiciile și patronajul
Ministerului Afacerilor Străine

Ministerul Instrucțiunii Publice
și Arterelor Frumoase

ASOCIAȚIA FRANCEZĂ
DE LĂRGIRE A SCHIMBURILOR ARTISTICE
Palais-Royal

11 aprilie 1932

Domnul Cestanu
Ministru al României
Legatia României
124, Avenue Wagram 124
Paris

Domnule ministru,

Am onoarea de a vă face cunoscut că Asociația franceză de lărgire a schimburilor artistice a decis să dea, la 26 aprilie, la orele 16.30, în saloanele Ministerului Arterelor Frumoase, 3 rue de Valenciennes, o recepție în onoarea celei de-a cincizecea aniversări a nașterii lui George Enescu, recepție în cursul căreia vor concerta dl. George Enescu, dl. Alfred Cortot și dl. Roger Bourdin.

Am fi bucuroși dacă ați binevoi să acceptați să prezidați această corădă manifestare francoromână, alături de ministrul instrucțiunii publice și arterelor frumoase, de directorul general al arterelor frumoase, de dl. Juvenel, senator, președintele Asociației franceze de lărgire a schimburilor artistice, în numele cărora aceste invitații au fost adresate.

V-aș fi foarte recunoscător dacă ați face să ne parvina răspunsul dumneavoastră, pe care-l dorim în modul cel mai călduros favorabil.

Binevoii să primiți, domnule ministru, asigurarea foarte înaltei mele considerații.

Director
Robert Drunel [?]

REPUBLICA FRANCEZĂ
MINISTERUL
AFACERILOR STRĂINE
Serviciul de Protocol

Paris, 1 mai 1936

Domnule ministru,

Am onoarea de a vă face cunoscut că, cu ocazia recentei sale treceri prin Rabat, unde a dat un concert remarcabil, a fost remisă compozitorului și virtuozului George Enescu, cravata de comandor al Ouissam Alaoutte.

V-aș fi foarte obligat dacă ați binevoi să parvina compatriotului dumneavoastră brevetul alăturat, regularizând numirea sa.

Primii, vă rog, domnule ministru, asigurarea înaltei mele considerații.

[Indescifrabil]

Domnul Cestanu
Ministru al României
la Paris

Împlinirea a 100 de ani de la nașterea lui George Enescu — unul dintre acei români care ne-a plasat în universalitate — stimulează, în mod firesc și necesar, cercetările pentru identificarea a noi și noi mărfuri documentare legate de viața și activitatea lui în timpul nostru compatriot, în măsura să aducă date privind etape și momente mai puțin cunoscute sau mai puțin cercetate.

Documentele pe care le supunem atenției cititorilor, deși disparate, permit astfel, înainte de toate, completarea informațiilor privind perioada studiilor pariziene ale lui George Enescu. Elev al Conservatorului de muzică din Paris, la clasa de vioară a profesorului Mărsick, tânărul George Enescu avea să sufere în primăvara anului 1887 un accident la mână, care îl făcea indisponibil pentru concursul anual obligatoriu pe care trebuia să-l susțină în cadrul Conservatorului de muzică din Paris. Demersul întreprins de Legatia României la Pa-

ris pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice și Arterelor Frumoase din Franța, în scopul obținerii unei aprobări pentru susținerea concursului imediat după însănătoșire, a rămas fără urmări, autoritățile franceze situându-se pe o poziție intransigentă, în ciuda recomandărilor medicale ferme, ca și a acordului directorului Conservatorului de muzică din Paris și profesorului Mărsick ca examenul să fie susținut ulterior.

Un important raport al Legăției României în Franța se referă la unul din cele mai semnificative succese concertistice obținute de George Enescu în 1898, la Paris, la Sala Colonne, cu opera sa simfonică „Poème Roumain”. Raportul aduce deopotrivă informații privind programul de concert public pe care tânărul muzician român urma să le susțină în același an în capitala franceză, făcându-se, în același timp, ecou al aprecierilor elogioase ale criticii de specialitate și ale primii entuziaște de către public a compozitorului român.

Deosebit de interesant ni se pare, de asemenea, conținutul celor două rapoarte ale Legăției României din Italia, care aduc informații inedite privind prezența lui George Enescu în capitala italiană. Invitat în 1908 de Direcția concertelor simfonice de la Sinfonia Caecilia, George Enescu avea să dea imediat după sosire un concert de mare ecou la Palatul Farnese — reședință a ambasadorului Franței —, concert având în program piese de Beethoven, Bach și Haendel, Relativ după acest concert, unul din ziarile vremii îl saluta pe George Enescu drept un violonist de un talent „hors-ligne”, subliniind „interpretarea sa, deopotrivă plăcută și savantă, care a transportat acest auditoriu de elită, ce l-a aplaudat cu un sentiment de intensă admirație”. La puțin timp după aceea, George Enescu avea să fie capul de alai — în tripla calitate de compozitor, șef de orchestră și interpret — al unui concert de ecou organizat la Amfiteatrul Cova.

De real interes ni se pare, de ase-

melea, corespondența purtată între A. Măngoiu, directorul Școlii normale de muzică din Paris și C. Diamandy, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Paris, privind invitarea lui George Enescu în cadrul Școlii pentru ținerea cursurilor de vioară, în anul 1928, așa cum o făcuseră în anii precedenți Eugène Ysaÿe și Jacques Thibaud, ca și în legătură cu manifestările concertistice pe care Școala întocgea să le realizeze prin interpretarea pieselor lui George Enescu.

Citeva adrese aduc detalii privind alocațiile bugetare acordate lui George Enescu, de către Ministerul Culetor și Instrucțiunii Publice din România, în exercițiile bugetare 1907 și 1908.

Festigiul de care se bucura George Enescu, pe plan național și internațional, este semnificativ pus în relief și de marea număr de distincții române și străine pe care George Enescu avea să le primească. În 1913, lui George Enescu i se acordă Crucea

LEGATIA ROMÂNIEI
IN FRANȚA
nr. 1004

Paris, 31 mai/12 iunie 1927

Domnule ministru,

Imi îngădui să aplez la înalta bunăvoință a excelenței voastre în favoarea unui compatriot, dl. Enescu, elev la Conservatorul național de muzică, în următoarea chestiune:

Tânărul Enescu, elev în clasa de vioară a d-lui Mărsick, trebuie să ia parte la concursul care se va ține anul acesta; concursul este precedat de examene eliminatorii și de selecție, susținute fără public și care urmează să înceapă în cel mai scurt timp.

Or, zilele trecute, ca urmare a unei căzături, tânărul Enescu și-a rupt o unghie la doctorul Pean și prescrie repaus absolut de 15 până la 20 de zile înainte de care nu-și poate mișca mîna.

Am deci onoarea să rog pe excelența voastră să binevoiască a-i admite d-lui Enescu să nu se prezinte la examenul preliminar decît după acest interval de două până la trei săptămîni. Cred că sint în măsură să adaug că directorul Conservatorului, precum și profesorul tânărului Enescu, care-l apreciază foarte mult pentru strălucitele lui aptitudini și pentru hărnicia lui, nu ar avea nici o obiecție ca favoarea pe care o solicită să-i fie acordată.

Primii, domnule ministru, expresia foarte înaltei considerații cu care sint, al excelenței voastre, foarte umil și ascultătorul dumneavoastră servitor.

Grigore I. Ghika

Excelenței sale domnului Rambaud
Ministrul Instrucțiunii Publice

REPUBLICA FRANCEZĂ
MINISTERUL
INSTRUCȚIUNII PUBLICE ȘI ARTERELOR
FRUMOASE

Palais-Royal, 26 iunie 1927

Domnule ministru,

Mi-ați făcut onoarea de a-mi cere pentru dl. Enescu, elev în clasa de vioară a dl. Mărsick, favoarea de a se prezenta cînd se va fi vindecat la examenul la care nu s-a putut prezenta ca urmare a unui accident la mîna. Oricît de regretabilă ar fi, pentru acest tânăr elev, această întâmplare nefericită, imi este cu totul imposibil să fac pentru dl. Enescu o excepție care ar fi prima de acest fel și ar provoca numeroase și legitime reclamații.

Cazul d-lui Enescu nu este singurul. Iuarea în considerare a unei asemenea cereri nu ar însemna altceva decît să se aprobe ținerea unei noi sesiuni de examene; or, nu numai că nu-mi este permis să convoc din nou și numai pentru cîteva elevi juri compuse din personalități artistice care acordă statului, cu bunăvoință, în aceste împrejurări, concursul experienței lor, dar este cu neputință să se găsească pînă la ținerea marilor concursuri o singură zi măcar care să fie disponibilă pentru ținerea acestei reuniuni extraordinare.

În aceste condiții, nu pot decît să vă exprim vîile mele regretate de a nu putea da satisfacție cererii pe care mi-ați adresat-o.

Primii, domnule ministru, asigurarea înaltei mele considerații.

Ministru
Instrucțiunii Publice și Arterelor Frumoase
A. Rambaud

Domnul Ghika,
Ministrul României la Paris

LEGATIA ROMÂNIEI
IN FRANȚA
nr. 185

Paris, 2/14 februarie 1928

Domnule Președinte al Consiliului,

Am avut onoarea să comunica telegrafic excelenței voastre, duminică 25 ianuarie/6 februarie, marelui succes obținut de tânărul compozitor român George Enescu la Concertul Colonne, cu opera sa simfonică intitulată „Poème Roumain”. Pentru a arăta cîtă impresiune a făcut asupra unui auditoriu de elită compozițiunea acestui tânăr român în vîrstă abia de 16 ani, câtă să adaug că uzul de a chema pe autor pe scenă după executarea operelor sale nu există la Paris și ceea ce s-a făcut pentru Enescu este cu totul excepțional. Am onoarea a înainta excelenței voastre aci-alăturat extracte dintre cele mai importante zăne ale Parisului, în care se dă seamă de acest concert în termeni cei mai elogiosi și unori chiar entuziaști pentru tânărul nostru compatriot.

Iau libertatea să atrag în special atențiunea excelenței voastre asupra articolului din „Liberté”, semn de Victorin Joncieres, o autoritate în lumea muzicală. Laudele ce dînsul aduce domnului Enescu sint cu atît mai măgulitoare cu cît domnul Joncieres este însuși un compozitor de talent și este cunoscut cît de puțin blînzi sint îndeobște confrății lui pentru alții.

Oricît de strălucit e meritul tânărului Enescu, care promite a deveni un compozitor ilustru, dînsul nu s-ar fi putut impune atît de repede de n-ar fi fost ajutat, încurajat și patronat de două personalități din lumea muzicală, anume prietena Elena Bibescu, născută Epureanu, care, în timp de aproape un an, a dat ocaziunea tânărului compozitor și violonist a fi apreciat și aplaudat în saloanele ei de elită lumii muzicale din Paris și, în al doilea rînd, domnului Eduard Colonne, director al Concertelor celei mai însemnate din Paris, care cu un tact muzical deosebit a știut să aprecieze talentul d-lui Enescu, l-a luat sub protecțiunea sa și nu s-a sfîșit a-i pune la dispozițiune admirabila sa orchestră de 200 muzicanți, producînd compozițiunea sa alături cu opere de ale lui Schumann, Saint-Saens și Wagner.

Joiă vitoare, 5/17 februarie, o nouă audițiune a unei sonate de Enescu pentru clavier și vioară, va avea loc la Concertul Colonne, în care autorul va cînta în persoană partea vioarei și dînsul 15/27 februarie se va executa pentru a doua oară „Poème Roumain”.

Imi permit foarte respectuos a strage binevoitoarea atențiune a excelenței voastre oportunității de a se acordă d-lui Ed. Colonne o distincțiune onorifică română, la care domnia sa ar fi foarte simțitor și care l-ar încuraja a se interesa de artiștii români. Dl. Colonne este cavaler al Legiunii de onoare și cred că o cruce de ofițer ar fi cel mai puțin ce i s-ar putea oferi.

Primii, vă rog, domnule Președinte al Consiliului, asigurarea prea înaltei mele considerații.

G. Cretzeanu

P.S. Tot de o dată am onoarea a înainta aci alăturat programa concertului de la 25 ianuarie/6 februarie care cuprinde o scurtă analiză a operelor d-lui G. Enescu.

Excelenței sale domnului Președinte al Consiliului
Dimitrie Sturdza

MINISTERUL
AFACERILOR STRĂINE
Direcțiunea
Afacerilor Politice și Contenciosului
nr. 15918

București, 5 sept. 1901

Domnule însărcinat cu afaceri,

Motiv de cererea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, am onoarea a vă informa că acei Departament a dispus ca Banca Națională să transmită d-lui George Enescu, elev al Conservatorului de muzică din Paris, suma de 1500 lei, reprezentînd bursa d-sale pe semestrul aprilie a.c.

Primii, vă rog, domnule însărcinat cu afaceri, asigurarea prea distinselor mele considerații.

p. ministru,
M.M. Păclianu

p. director
Gr. Bălculescu

Domnii sale domnului C. I. Popovici,
însărcinat cu afaceri al României la Paris

MINISTERUL
AFACERILOR STRĂINE
Direcțiunea
Afacerilor Politice și Contenciosului
nr. 16990

București, 27 septembrie 1902

Domnule ministru,

Am onoarea a vă informa. În urma cererii Ministerului Instrucțiunii Publice și Cultelor, că s-a menținut și pentru exercițiul curent ajutorul de 3000 lei anual acordat d-lui George Enescu,

de la Conservatorul de muzică din Paris, și cît tot acum i s-a trimis, prin Banca Națională, suma de lei 1500 pe 1/2 an. Comunicîndu-vă cele ce preced spre a le aduce la cunoștința interesatului, vă rog să primiți, domnule ministru, asigurarea înaltei mele considerații.

p. ministru,
M.M. Păclianu

p. director
Const. Contzesco

Domnii sale domnului G. I. Ghika,
Ministru plenipotențiar al României la Paris

LEGATIUNEA ROMÂNIEI
IN ITALIA
nr. 215

6/19 martie 1908

D-le prim-ministru,

Am onoarea a aduce la cunoștința e.v. că compatriotul nostru Enescu, care sosește în ajun aci adus de direcțiunea Concertelor simfonice de la Sfta. Caecilia pentru a conduce orchestra la unul din concertele sale, a avut deosebită onoare de a se produce ieri la Ambasada Franței, în prezența reginei Margareta și a unui public numeros și foarte ales.

Succesul său a fost desăvîrit și m.s. regina, care s-a întreținut cu dînsul mai bine de 20 de minute, l-a complimentat în modul cel mai călduros.

Maliciataea sa a avut grațiozitatea de a-mi spune și mie, în lipsa d-lui Eleva, că a fost entuziasmată de talentul tânărului artist și m-a felicitat de a avea ca compatriot un virtuoz de această valoare.

Gazetele care dau seamă de această petrecere sînt unanime a aduce cele mai mari elogiuri artistului în chestiune.

Primii... [Filiality]

LEGATIUNEA ROMÂNIEI
IN ITALIA
nr. 230

12/25 martie 1908

Domnule prim-ministru,

Ca urmare la raportul meu nr. 215 din 6/19 curent privitor la compatriotul nostru, violonistul G. Enescu, am onoarea a face cunoscut e.v. că dînsul s-a prezentat în tripla calitate de executor, director de orchestră și compozitor la Amfiteatrul Cova de aici, în fața unui public numeros și distins. Ați publicat cit și criticii muzicali au apreciat pe tânărul Enescu mai mult ca executor; din extractele de jurnale alăturate, e.v. vă putea vedea mai bine această apreciere.

În urma concertului de la Cova, m.s. regina Margareta a invitat la palatul său pe dl. Enescu care a executat admirabil cîteva buci de muzică, stîrnind admirația celor prezenți și mai cu seamă a m.s. reginei mamă, care l-a felicitat călduros.

Mă și-a exprimat și către mine, care eram de față, sentimentele sale de admirație pentru tânărul și genialul nostru compatriot, felicitîndu-mă pentru talentele române care se dezvoltă și progresează pe toate căile.

Primii etc. etc... [Filiality]

REPUBLICA FRANCEZĂ
MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

Paris, 21 aprilie 1913

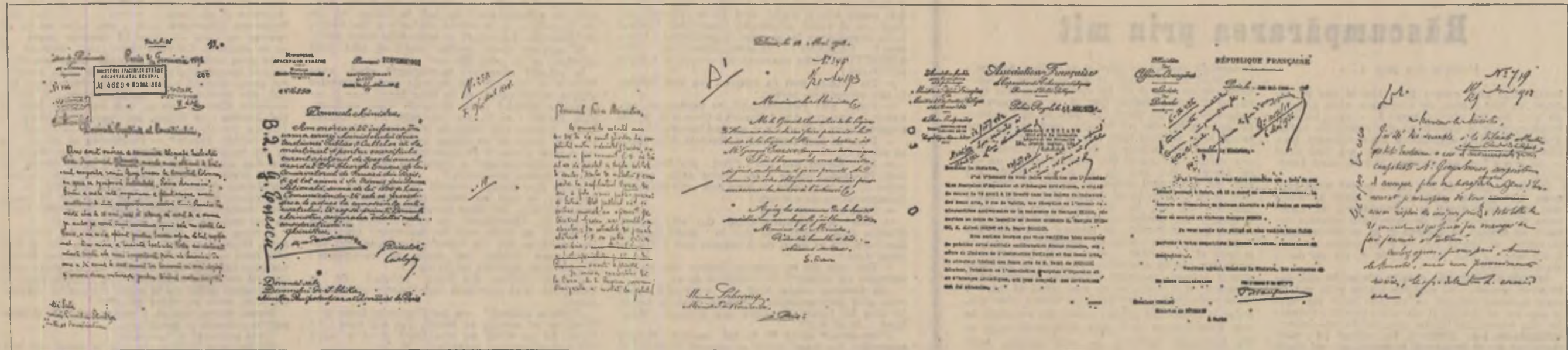
Domnule ministru,

Ați avut bunăvoința să-mi recomandați pentru Crucea de Cavaler al Legiunii de Onoare pe dl. George Enescu, compozitor.

Am onoarea să vă aduc la cunoștință că dl. Președinte al Republicii a binevoit la propunerea mea, să-l confere d-lui Enescu distincțiunea amintită.

Mă grăbesc să vă adresez alăturat însemnele destinate d-lui Enescu, gîndindu-mă că s-ar putea să vă fie agreabil să asigurați dumneavoastră însăși înminarea lor celui interesat.

Nu voi intriza să vă transmit ulterior și brevetul destinat d-lui Enescu.

Un timp urmasa drumul numit al tancurilor. Renunțase la el din pricina camioanelor și autobusculelor. Nu cunoștea locul și mai înainte de a începe să urce coborise într-o vale de unde, pe cealaltă parte, se închipuia o cârăre. Știa că trebuie să urce și urma murei. Cărearea se sfârșise și acum se călăra stăruindu-se de rădăcini, ocolind stâncile și înclăntătușii. Drumul nu se mai vedea. Nu mai auzea nici uruitul motoarelor. Uneori i se părea că din tufisuri îi pîndesc scilipirile de gheață ale ochilor hămesiți de foame, dar de fiecare dată nu erau decât închipiri. Răzbatău pînă la el urletele lupilor, dar pînă acum nu-l înfrîniseră. Se oprea, asculta, lua aminte și pornea mai departe. În locul cizmilor de cauciu încălțate o pereche de bocanci vechi care-l serveau mai bine la urcus. Zăpada nu era mare, soarele strălucia și alit zăpada cit și soarele făceau din acele panțe necunoscute pînă atunci locuri familiare și se întreba de ce le ocolise atîta vreme. I se părea că și zăpada și soarele îl așteptaseră aici de atunci, de cînd îi părăsise, și mormăla supărat pe el însuși. Negura ce-l închină minții nu-l părăsise totuși. Se oprea uneori ca să măsoare drumul dinnoaptea lui și să-și verifice pasul. Nu uitase nimic din ce deprinsese odinioară. „Prost is, bolborosea supărat. Toată lumea vede numai eu nu știu nimic”. Urcind cu pasul măsurat după ritmurile care erau în inima lui și mai putea înșela nimeni. Da cum? Din cînd în cînd, cite un urlet prelung se prăvălea pînă la el și atunci iarăși se oprea. Îi auzise dinaintea zorilor și-l mai auzise spre ziuă și atunci își căutase bocancii lui vechi și o pornise fără să la nimic cu el. Își aduse aminte cum o pornise la drum și ce-l minase spre munte și dintr-o dată urși și zăpada și soarele și drumul. Dănuiseră după moartea copiilor lui și vor dănuți cit-i lumea, și cînd el nu va mai fi. Începuse greu urcusul, gîfînd, dar nu se lăsase. Ștuse că pînă la urmă inima i se rînduise deopotrivă cu pasul și gîndurile începuseră a i se limpezi cînd apărură camioanele și autobusculele și el o luase de-a dreptul prin ripă și pe începutul acela de cărăre. Apoi ceata asta blestemată i se culbărise din nou în cap și nu-l mai părăsise. Nu se mai desfacea decît ca să facă loc unor imagini, frînturi de viață sau vorbe aruncate și rămase acolo. O vedea pe Ancuta așezată de gîtul lui, se vedea pe el teapăn și îndurerat și vorbele: „Moșule, știi cît te iubesc, nu vreau să suferi din pricina noastră”. Nu vreau să pătesc cîne știe ce!”

Grăbea pasul, ca să gîfîie și să transpire, să simtă că nu mai poate și să cadă acolo unde se afla, pe zăpadă și în soare, și să doarmă mult de tot, să doarmă pînă se vindecă ce are acum în piept și-l frige... Transpira, dar nu gîfîia și nici obosit nu se simțea și atunci începu să fugă, dar pentru asta mai era nevoie de ceva. Picioarele nu-l ajutau să se frîngă de oboseală. Începu să gîfîie în cele din urmă, să se impleticească și fericit se lăsa în larba înghețată. De pe ramuri, zăpada înghețată de soare cădea în pale sau spulberată de curentii de aer care n-ajungeau pînă jos. Era o zi minunată și el zăcea în lumina aceea minunată, sub pulbera asta minunată de zăpadă imprăș-

SPRE CABANĂ

nicolae cristache

tiată de copacii aceștia minunați. Da cum? Se obișnuise să nu mînce nimic în afară de cițiva colaci pe care îi ținea tot timpul în buzunar și o cană mare de apă și fiindcă nu-i mai gâsi simți un gol în stomac și gîtul se făcea mare, din ce în ce mai mare, și-l dureau. Nu mai avea decît stomac și un gol mare în el care-l dureau și durerea asta se transforma într-altă durere, durerea pe care o simțise tot în stomac la vorbele simțitei acelea de femei care pe urmă o luase la fugă și striga: Viol! Viol! Viol! Asta învățase de la televizor!

Mințile căutau în jur smocuri de iarbă, le găsi, dar nu le putea smulge din pricina gheții. Răzui cu unghia pînă-i țîni singele și pe buze simți gustul cald și sărat. Se ridică și de la rădăcina unui copac culsese un pumn de zăpadă și începu să mînce, dar gîtul se făcea și mai mare, creștea ca să încapă vorbele acelea: „La spune, moșule, e frumoasă ai ba ibovnica inginerului?” Urletul prelung se ridică de undeva mai aproape parcă, dar cînd ecoul se prăvăli spre el măsură și gîndi că distanța trebuie să fie aceeași ca și mai înainte. De unde se afla nu-și putea da seama de direcția din care răzbată. După scoateala lui, pînă la primul platou ar mai fi de mers cale de o oră dacă s-a orientat bine și de-acolo, după ce va stabili așezarea comunei și va avea la dispoziție petele de culoare ale schimbării pădurii, va ști încotro s-o apuce.

Un nor negru cu contururi albe acoperi soarele și umbra lui îneca pe zăpada albă a platoului. Bătrînul ocolu drumul de care și la marginea cealaltă se opri să asculte. Nici un zgomot în afara zăpezii care se răzlețea din prea plinul pomilor. Departe, în vale, așezarea nu se vedea, dar se făcea simțită prin fumul care se ridica necunoscut spre cer. Mantele continuă într-o pantă goală spre cioturi, zăpada era tot pături în creșterea. Drumul de care traversa platoul, împărțindu-l în două jumătăți egale. Urmele cailor duceau într-o singură direcție, spre cabană, și probabil că nu peste multă vreme se vor întoarce. Printre cioturi, zăpada era tot imaculată și el pe acolo se opini să urce. Vîntul nu reușise s-o spulberă și picioarele i se afundau în ea pînă la genunchi. Umbrele norilor, tot mai numeroși și din ce în ce mai mari, măturau zăpada de-a lungul și de-a latul. Vînturi grele se adunau și se destrămu deasupra lui și în jocul umbrelor părea foarte mic, așa cum înainta jumătate înglodat în nămeți. După primul rînd de cioturi, urma al doilea, în trepte și din cauza dispoziției în trepte nu-și putea da seama cît de înalt și de lung este urcusul. Se odîhnise mai des și mai îndelung și acolo unde stătuse lăsa un semn ca să nu se încurce. Privea mereu în sus și de oboseală foamea îi cispăruse și odată cu ea și golul din stomac și celelalte dureri. Abia își mai putea piciorarele, nu le mai ridica, le țira, alt cît putea și unde nu reușea se așeza și aștepta să prindă puteri pînă ce frigul îl deslepea de-acolo. Norii nu se mai alergau, formau o masă amenințătoare și neagră și vîntul rece pătrundea pînă la oase. La ceafă, acolo unde transpirase, pînă se acoperise de zăoadă. De sus, vîntul prăvălea vreascuri și arunca zăpada în rafale. Își ținea căciula cu mina, dar nu mai putea înainta; avea nevoie de amîndouă ca să se sprîjne și să-și smulgă picioarele dim omăt. Si-o îndesă peste ochi și înainta orbeste. Stratul viscolit se înălța și privind în sus constată că începuse să ningă. Ninea în neorînduială cu fulgi mici și destul și abia cînd vîntul se mai domoli și el cădea un ciot pentru odihnă vîzu, după stratul depus, că vremea se schimbase și acum ninea cu fulgi mari și malcomi care se depun repede și uniform. Picioarele atîrnau grele în furturi și după treapta asta nu va mai avea nevoie să urce pleștit. Nu se mai putea gîndi la nimic. Din obrăjii încinși de ger și efort căldura se risipa în tot corpul, o toropeală plăcută și binefăcătoare. Putea merge și cu ochii închiși. Mîntea nu-l mai transmitea înaintea de care să se teamă. O culoare gălbuiă și alit. Sau portocalie, care întrerupea ca un ecran căderea fulgilor. În spatele ecranului portocaliu își simțea umerii, mușchii bătrîni, au-

zea bătăile inimii oboșite. Desigur, în spate platoul se se mai vedea. Nu se vedea nici platoul următor. Nu erau decît cerul și această pantă pe care cioturile abia de se mai zăreau și zăpada și în ea, el, înaintînd cu ochii închiși într-o toropeală plăcută și binefăcătoare.

Nu mai avea unde se așeza. Își potrivea mersul astfel încît să poată pășii cît mai mult în el căldura ce-l cuprinsese. Nu trebuia să se mai oprească. Nici să se grăbească. Zăpada afinată îi lîncegia pulpele. Ghețele se desprindeau ușor din ea și nu avea nevoie decît de puterea de a ridica piciorul și a-l potrivea în pasul următor.

Din nou începu să viscolească și bătrînul mormăia iritat. Aerul rece îi tăia obrăjii și căldura nu mai cobora în el. Simțea ceafa înghețându-i și corpul vîlăguit rîcîndu-se. Dar trecu și acesta val și fulgii începură să joace din nou în perdeaua amelflor de schimbătoare. Aștepta toropeala aceea binefăcătoare, dar ea nu mai reveni și îl deduse că pasul lui oboșite. Dădu la o parte zăpada de pe prima buturugă. Trase și mai mult căciula pe cap, își îndesă mințile în minci și iarăși închiși ochii. Părea că lînceștea și acasă și l se părea cînd să spună „astăzi” într-atît de îndepărtat i se infățisa totul: îndepărtat și foarte de demult. Popasul cînd încecase să mînce iarbă înghețată se pierdea în negura amintirilor și nu înțelegea cum de-l putuse fi foame. Vedeau fumul ridicîndu-se deasupra satului și pe el sus, în marginea platoului. Asta își aducea bine aminte. Își amintea și de începutul viscolului, de umbrele norilor măturînd zăpada imaculată, de fiecare rădăcină pe care sezuise și de fiecare semn pe care-l făcuse. Dar nu-și mai aducea decît vag aminte de tot ce-a fost înainte de ieșirea pe platou. „Da acum e bine!” Și de multumire aproape că nu mai respira. Nu se mai gîndea decît la zăpada care se așeza pe brațele, pe umerii, pe picioarele lui. I se părea că măsura greutatea fiecărui fulg și pînădea cu ochii mișii scurgerea lor albă și domoală.

Devenise aproape o movilă de zăpadă cînd urechile lui deslășiră urletul acela prelung și bătrînul se ridică. Începuse a se înnopta și cu căciula mătura stratul de zăpadă de pe haine, de pe umeri. Avea gesturi domoale și melancolice. Nu isprăvi de tot cînd îl auzi iarăși și el bombăni supărat:

Vin! Vin! Iaca, acum vin!... Da cum?

traian t. coșovei

Lanțuri de aur la ceasul inserării

Uneori serile coboară ca o mască de eter peste durerile lumii.

Și nici un pătrat de asfalt

nu-și mai amintește urma pasului tău, Nici o rază de neon nu mai vrea să știe strălucirea ta efemeră.

Hotelul se umpluse de o vinzoleală parfumată. / Ochi, foarte mulți ochi pierduți în albastrul de sîrșit de lume al rochiilor tale. Fișii de timp - zdrețe ale memoriei cu care, vai - nu pot să-mi acopăr trecutul.

În aer, alcoolul aprindea focuri pentru iarna din albul ochilor tăi. Scrumierile scoteau aburi pe nări. / Fotoliile te fumau în tăcere. Și eu - ascuns în conul de umbră al existenței tale, ca o planetă de gheață proiectată într-un infinit de oglinzi paralele!

Cite podobe pentru o singură călătorie! (Sub ferestre - convocie lungi de trenuri, nesfîrșite

lanțuri de aur la ceasul inserării. Alunecînd spre altă lume...) Aici, tu - cea visată de zei, ești în sîrșit singură.

Peste umăr becul orb din tavan îți citește gîndurile. Străzile unui oraș adormit se spală pe minți. N-au văzut nimic.

De-acum, ultima civilizație înflorește la mii de kilometri, în fastul umil al veacului.

Și eu, ascuns în conul de umbră al existenței tale, așteptînd să pot visa la pacea din albul dinților tăi...

Uneori - cînd nici un pătrat de asfalt nu-și mai amintește urma pasului tău și serile / coboară ca o mască de eter peste durerile lumii.

Așteptînd în parcul de demult

Lată-mă adormi și binemerositor așadar, - în grădina de vară - cu urzicile / și scaieții și flori de mentă, - în timp ce soarele decada ca o mare putere maritimă și tu mîncîni un profiterol cu delinul la cofetăria din colț, - în umiliția obiectă a clipei de-acum în care-și înecaă lăzile toate resturile / și toate cutiile de conserve ale trecutului... lată-mă adormi așadar, - în camera din spate (unde lumina se agață / de rochia ta ca o iarbă de mare de genunchiul de piatră al (fărîmului), lupîndu-mă cu gura sobei și așteptînd orice, - poate un mosafir care să declanșeze clopoțelul de la intrare, poate un gînd bun care / să mă ajute să trec dintr-o cameră într-alta unde iubita de anul trecut înnegrește o fotografie, - lasă o urmă, - un semn, - un revolver sub perna iubitei de acum...

De aici / urmează numai drumuri care se despart, - de aici, urmează numai o mare îndepărtare, numai coatele lumii noi luștrind teighelele cu gesturi disperate, numai singurătatea care mută străzile cu o mină nesigură, - numai ea / care ajută femeile bătrîne să coboare din tramvai și plimbă ciini albaștri / în parcul de demult.

În amiaza lipsită de orice apărare, - un individ cu ochelari fumurii își învață pe de rost existența...

Viața ta - un nor de porumbi peste domul invalizilor.

ion chichere

Poeme

iată că vederea desenează lumea reală cum nordul steaua rece polară

o clipire și totul se revorsă în valuri aprinse ah pentru ochi este nevoia de ceaur ulysse

creșe zilele acoperindu-mă sub tălpi foșnește un lan ars casa mea este răstîgînită pe un mal surpat straniu de lumini portocalii

am învățat să iubesc și cel mai stis cîntec al temeliilor

oare tu unde vei fi acum cînd între două pietre tremură lumina și pe o creastă de cocoș roua dimineții

eu mă înspăimînt albit în lumina fără vîrstă

și mina ta într-un gest străin poate...

lui G. Traki

timpul nopții rememorează ființa

pot să fiu un greier într-o noapte mai mare

doar mașinile de scris se mai opresc în fața trecerii de pietoni

autobuze buldozere bibliotecii trec peste ochelarii pensionarului

macaroua paște liniștită rondoul de flori

fulmul se depune mai suav decît roua

uneori în clipe cum în eclipse umbra fratelui se conturează clar pe umărul meu străveziu ca o fiică de calendar

soarele care ne-a rupt luminează rece dintr-un adînc prin care alina nu mai trece

între o secundă și altă secundă mă adormesc cu somnul tău de undă

eu simt apropierea lucrurilor mari - mă pierzi - cum pierde toamna strugurii verzi

În paginile 4-5: Lucrări de Tache Vasile din expoziția deschisă la Galeria de artă „Eforie”

constantin abăluță

torsiune bacoviană

I. Între patru pereți ca o zdreanță. Lîngînd spatele oglinzilor și zidul rece. Depărtare ori apropiere de ceea ce ar trebui să fie prin aerul anost singele fericit. Carnea miroase a trădare. Cel din urmă fir de păr pîlpie înainte de-a se afunda în smirc. Am umblat prin toate camerele lumii și ele sînt vinete ca abulia. Pragul lor murdar ca un sculptat de toate urdările trupului. Ecce.

Sadoveanu

Urmare din pag. 1

Dealtfel, nimeni nu va deschide paginile acestei cărți cu intenția de a căuta riguroasă, ineditul ori revelația științifică. Sadoveanu nu vorbește despre folclor ca despre un fenomen în sine, ci ca despre un fenomen asumat, ca despre ceva care a devenit o parte din ființa lui. De aceea, textele sale nu sînt exegeze, ci confesiuni. Lucrul acesta este evident în momentul în care romancierul se vede silit să exprime judecări de valoare, pe care apoi trebuie să le justifice prin raportarea lor la o ierarhie conceptuală ori etică. Se observă acum faptul că nu argumentul teoretic, ci acela moral ori afectiv determină opțiunea lui Sadoveanu, căci nu ordinea ideilor, ci aceea a simțămîntelor este cea care îl leagă de spațiul artil populare.

Și, dacă vom citi rîndurile sale cu atenție, vom vedea că Sadoveanu vorbește mai puțin despre textul folcloric propriu-zis și mai mult despre altceva, despre ceea ce vine de dincolo de creația literară populară. Cîntecul îi apare ca purtătorului unui mesaj care nu este epuizat de ansamblul cuvîntelor și al intesurilor sale. El depune mărturie despre o lume și despre istoria unei lumi. Și, spre deosebire de pasaportii care vedeau în el doar un semn al trecutului istoric, Sadoveanu descifrează aici viziunea despre viață a unui întreg popor. Cîntecul este monada ce cuprinde în sine istoria, inteltecpiunea, tainele și dramele unui neam întreg. Cine știe să-l citească și să-l pătrundă în adînc află mult mai multe decît savantul ori cîntătorul obișnuit. Este evident faptul că pentru Sadoveanu folclorul apare ca o inițiere și ca o revelație. Descoperirea lui, spune chiar autorul, este echivalentă cu o nouă naștere spirituală. El a între-

II. Caniculi. Sirme de singe. Cerul care te stringe de gît. Bendajia răsfoite de vînt ca o carte. Jegul din baie dispus asimetric ca o schemă electrică. Tumul erotic.

III. În această cameră fără sîrșit în care am aterizat. Numele meu un bec cenușiu însurubat în plafon. E prematur să întreb ceva. Vămuind creierul de singe. Intoxicînd creioane cu febrile mișcări fără sens. Cîntîndu-mi minile în apa tulbură a telefonului și tot zvîrlind stropi mult timp după aceea pe ziduri pe plafon și pe parchet. Ascultînd nemișcat o așchie cum cade pe horn. Frigul cum rupe o gură.

zărît o noimă și o lege care l-au subjugat și pe care s-a chinat ani de zile să le buchisească pentru a putea grai, cu adevărat, cu glasul întelecpiunii străvechi. „Inițierea mea s-a făcut prin poezie și instinct, cum arăt aici; taina ce m-a pătruns e mai tare decît viața, pentru că vine de la cei morți, și - în lumea aceasta - morții poruncesc celor vii” (p. 13). Prin folclor Sadoveanu descoperă datina, acea putere launtrică ce dă un sens plinar vieții, ce o rînduiește și o așază în maica ei firească. Cîntecul popular îl este romancierului doar o cale și nu un scop în sine; prin el, Sadoveanu se simte mai aproape de tainele vieții, de întrebările și răspunsurile primordiale. Comuniunea cu universul artei și vieții rurale apare, acum, nu ca un act de cultură și gîndire, ci ca un gest de integrare, ca o adeziune totală a ființei ce a descoperit cuvîntul și transcendența mult căutată. Aici Sadoveanu se regăsește ca „sine”, ca esență și se împlinesc: „Pot face din noi, conștient, mărturisirea că poporul este părintele meu literar. Înteleg prin aceasta că am găsit, în ceea comoară de care vorbesc, elementele armonice ale sufletului meu” (p. 81).

Iată de ce discursul lui Sadoveanu nu este unul despre folclor, ci unul prin folclor. Acesta constituie spațiul în care și prin care autorul a descoperit întesurile adînci ale firii, ale vieții și (probabil) al creației. Vorbînd și scriind despre arta populară, Sadoveanu se referă mereu la sine, la taina, la inteltecpiunea străveche și, în ultimă instanță, la adevărurile și cuvîntul primordiale: „Dar eu am fost cu luare aminte și la alte învățături mai adînci, acotînd că nici un adevăr nu poate sta mai presus decît o frumuseță, și iarăși că pentru călăuzirea inimilor nu-i altă putere mai mare decît mitul și datina” (p. 11).

*) Mihail Sadoveanu: „Poezia populară”, Editura „Junimea”, 1981.

CONFABULE

Un țăran trece strada (VD)

Vasile aștepta să-i toarne gazda un pahar din vinul cel vechi, că din cel nou avea și el. Seda la colțul mesei - în bucătăria de vară, un sopron acoperit cu pe-fe-le - sprîmînt într-un visin. Privea haina de lustrin a lui Lisendru - roasă la buzunar, încheiată cu singurul nasture - luca ca tabla de aluminiu. Haina i-o trimisese un nepot al lui, Gabi, tocmai din Constanța, împreună cu o pereche de pantofi cu locurile scilicite și boturile înguste - albi. Pe mână se afla scrierile „Unchiului meu - semn de omagiu (pantaloni de la costum s-au rupt)”. Punct și de la capăt.

Așadar, Vasile nu se grăbea, avea timp și mai ales avea ceva de vorbit cu gazda.

— Mă, Lisendru, zise, cînd acesta se așeză în fața lui, de cealaltă parte a mesei, îmi mărît fata.

— Brava ție, se bucură prietenul său rupînd în două un covrig uscat pe care îl scoase dintr-o sacoașă de pînă albastră pe care era desenată o mănăstire, pasă-mi-te, mănăstirea Văratec pe unde fusese o vară a lui, Lucreția, care i-o și vindu-se cu doi poli. Și cînd nunta?

— Păi, asta-i! că nu știu! că n-o vor aici, în curtea mea, ci la băiat, la oras, la restaurant! că de l că de-ala am venit la tine, să te-nțreb Lisendru, noi doi de cînd ne cunoaștem și de cînd simtem ca și frați? că ne-am ajutat și în război împărțeam pătura și pusca, nu? ții minte, cînd eram... noroc și sănătate!

— Si o mie de ani pace, că fără pace...

Goltră amîndoi deodată paharele, Vasile se ridică, strînse mina gaadei și ieși din curte petrecut de lătratul subțire al Matildei, căteaua, căreia Elvirica - prima nepoțică a lui Lisendru pe care o creștea el ca să-i mai ușureze pe copii - așa îi pusesse numele. În urma lui, gazda clăti paharele, le așeză cu gura în jos pe masă, trase un șertar, scoase o hirtie și un creion, se așeză și începu să scrie: „dragă nepoate, am primit omagiul tău pentru care îți multumesc și mai vreau să-ți multumesc dacă îl vei ajuta pe vecinul meu Vasile cînd acesta vine la oraș să-și mărite fata. unchiu Lisendru. Adresa: strada Strungului cu comandă numerică nr. 17. C-tanța Ps. cînd vii, că soru-mea te plînge de parcă ai fi murit!”

— Elvirico, își strigă el nepoțica, ia biletul ăsta și dă tuțuța la nea Vasile, ca să l-l dai din partea mea.

Julian Neațsu

Monopolul opiniei critice?

Urmare din pag. 1

ultimul timp și care își găsește în rîndurile citate expresia extremă. Să rezumăm: există, așadar în critică, voci autorizate (de cine, cum?) și altele neverificate (de cine, cum?) cărora li se oferă (cine, cum?) mari posibilități de manifestare. Mai pe scurt, neverificată li concurează pe autorizată nimeni nu-l împiedică s-o facă și confuzia crește. Ar rezulta de aici trei concluzii. Dacă-i concurează, înseamnă că neverificatul nu sînt chiar acte de neverificare, iar autorizatul și-o mai fi pierdut din autoritate!

Apoi, confuzia crește doar dacă ea există. Și, dacă există, decurge că cineva, ceva, cumva a general-o! Autorizatul pe vremea cînd erau neverificatul?

Dar, cel mai trist lucru, care se citește cu litere mari în astfel de declarații „principiale” este mentalitatea de tip monopolist. Deținem, noi și-al noștri, monopolul criticii literare. Declaram îndezirabil, neverificabil, neautorizabil, jurni corupți, pe cei ce cîntăză să fie de altă părere. Ne arătăm - asta neamrît, căci face bună impresie - îngrijorați, foarte îngrijorați, teribil de îngrijorați!

Cu asemenea mentalitate agresivă, critica literară românească de orice apărare, din lipsă de combatanți, imediat după Maloescu. Și se întelese, n-ar mai fi existat nici chiar vocele „autorizate”? Din fericire, o altă instanță distinge fără aces anticurc de impostură și acordă cul merită autoritatea. Cîntătorul Lui, această scurtă însemnare neverificată, în speranța că nu va contribui la creșterea confuziei.

I. L. CARAGIALE (I)

„Norocul culegătorului“, „Olga și spiridus“, „O invenție mare“

dacă la Eminescu substratul mitic-fantastic autohton este solicitat a conferi specificitate națională demersurilor narative ce fac loc unui fond ideatic...

Se poate vorbi, la I. L. Caragiale, de existența unui semnificativ proces evolutiv de la simplu la complex, în legătură cu constituirea viziunii fantastice din proza sa...

Desene de Marian Avromescu

dit de a potența din unghi fals miraculos satira socială. Tipice pentru o asemenea formulă sînt „Norocul culegătorului“, „Olga și spiridus“ și „O invenție mare“...

Norocul culegătorului debutează printr-un poem care, la prima vedere, s-ar zice că transcrie literalmente o „boveste“ spusă la sura sobei...

Mă bătește, ce tot umbli, tu, de colo pînă colo, fără rost? Uite, o să vie iarna; tu n-ai pînă rîni, adăoști n-ai, haine nu, n-ai nici de unelie...

NUMELE POETULUI

IOAN FLORA

Clătorind în Yugoslavia ca invitat al Festivalului Internațional de poezie „Serbie poezice de la Struga“, am avut prilejul să mă reîntîlnesc cu citiva poeți sîrbi...

La întoarcere, împreună cu poeții Ioan Alexandru și Marius Robescu am fost oaspeții celorlilor noștri români Toador Ghilzean, Ioan Flora și Aurel Gavrilă...

„Fiul meu, fiul meu! Fă-mi pe gînd și dă omului ăstua necăjit, că e omul nostru, ce mă rog eu: scutește-l de aiia oboselă și dă-i și lui un dar: pentru fiece birfire ce-a trecut pînă degete și prin vîngalcul lui cite tre parate, cite două pentru fiece mîncînă și cite o para pentru fiece neorzi“...

Punctul maxim al demersului anecdotic-fantastic este atins în final, cînd, rugăciunea Maicii Precistii fiind îndeplinită, miracolul se produce și cînd, drept urmare, culegătorul își găsește nevasta într-o stare de exaltare testă din comu. Împrăștiind luminări aprinse prin toată casa, femeia opăie de una singură, apoi își prinde de gît bărbatul, și-l țirăște și-l învîrtește, dă-l la dreapta, dă-l la stînga, mă rog, ca nebunii, pînă ce cad amîndoi pe cite un scaun gîlînd... În cele din urmă, lucrurile se lămuresc. Revenindu-și cit de cit în minți, femeia îl relatează bărbatului că pe la toacă, obosită de spălatul rufelor, a ațipit, în acest răstimp, arătîndu-se în vis Maica Domnului care o îndeamnă să scoabăză la un cuiț sub vatră în tîndă...

Schită de moravuri și ea, dar trăsă vîdit pe făgăsul snovei „groase“, Olga și spiridus, calificată de autorul însuși „basm“, debutează, de asemenea, prin acele fraze stereotip-enuiuvante înfîlșate, invariabile, în structura genului. De data aceasta, însă, ceremonialul grav și naiv în esență al lui „imprimat zicerii“ este pe față „descaralizat“. Autorul adoptă din capul locului un ton de bufonadă. Aglomerînd, cu erudită și comică plăcere, fel de fel de nume recruitate din tezaurul mitic-folcloric autohton, imaxazi-nal cu știința generozitate în cartile populare, Caragiale vizează circumscrierea elementului realist anecdotic într-un cadru narativ-fantastic caracteristic prin enormitatea lui bufă. Așa se face că imaginea de psihic a unchiului sub poezia, mare înfățișare în învățătura lui Spiridus, conștient și expresivitate exemplară: „...fost odată ca nielodată, dacă n-ar fi nu s-ar povesti: a fost odată un unchiuș și unchiușul acela avea două patimi — știința limbilor și învățătura lui Spiridus, că era vraci ca Neftinav-impărat din Alexandria, și procopist nevoite mare, și umbra cu fel de fel de fermec și de iscodeni, și vorbea noaptea pe întunec, cu duhurile din lumea alăută, cu Aghiută, cu Spiridus și cu Belzebut și cu Avimelech și Lutifer și cu Aveștiala aripa Satanei; și era mare pehivan și drăcoș, că avea lefuri de la împărăție și înceapă cărți care ar fi leșit cit tratavagheului de mari dacă le-ar fi isprăvit“. Acțiunea propriu-zisă a „basmului“ se derulează și ea sub semnul aceleiași fantasticități amuzant grotescă. Icosulul „vrăjitor“ își valorifică cu deplin succes „dărul“, atrăgînd pe loc atenția unei Hiere pe nume Olga, cu care, după ce într-un spiritul dialog il explică modul său de a pune în practică „vrăjitoria cu Spiridus“, pleacă „devala prin dosul Cesi-giului, și fata mercea hupa-tupa și unchiușul tipa-tipa“. Episodul final al „basmului“, explozează resursele comicului furnizate de leit-motivul fantastic-grotesc originar cu excelente rezultate. Ne trezim în plină reprezentare teatrală al cărei protagoniști par că interpretează o savuroasă scenetă aparținînd teatrului popular. Apariția titlului de sergent din Dealul Spirii la re-rastra în care Olga stă singurică și oția (ceci, fiind într-o lume seacă, tocmăi mersese unchiușul la vrăjitorile lui unde se întinea cu alți spiridusi de-ai lui de vorbea cu duhurile“), pătrunderea acestuia în casă și, în sfîrșit, apariția înopinată a hirsutului moșneg se încheie printr-o scenă de mare haz:

„Da n-apucă să isprăvească vorba și s-aude o oală grozavă la poartă și o țigăncă și naiv în odaie și fata pu! în luminare și titlul hui! sub pat. Și-a intra unchiușul în odaie cu o falcă-n cer și alta-n pămînt, cu limba atîrnînd afară și bolborosînd și dîhniînd făcări pe gură ca ducă-se pe pustii locuri. Și oția strigă: — Olga! n-ai mîroasa a duh străin. — Nu se află. — Mi-a spus vrăjia. — Pe onoarea mea! — Aprinde luminarea... Și căută unchiușul în pat, caută-n dulap, caută sub pat și dă de titlul din Dealul Spirii care tremura de frica lui Aghiută. — Cine-l ăsta? strigă închinat. — ăsta... ăsta... — Cine ești? răspunde. — Sunt în Dea-lui-Spirii-tist. — Spiritist... Ești spiritist? De ce nu spui, omule! bată-te norocul... Dacă ești spiritist, apoi ești de-ai noștri. Sîlă să bem un ceai cu toții“.

În fine, vînd a pune în ecuație ecou-satirică ideea potrivit căreia fapta lui Gutenberg stă la originea erorilor săvîrșite de Dumnezeu de a-și „greșit“ pe oameni la cap dîndu-le gîndul dă-cese de a țioări cărți și întocmi tot felul de biblioteci și academii (Aghiută ar fi deci acela care a „invitat“ pe oameni să facă Bibliotecă și Academii naționale, ca nu cumva vremea să le prăpădească intelolectuale“), așadar, abordînd o temă de strictă actualitate, care, într-un fel, pare să se inscrie în sfera binecunoscutelor teorii marxiste a formelor fără fond, în O invenție mare, I. L. Caragiale recurge la atît de răspîndită surșă apocrif-folclorică a savuroaselor dispute dintre Dumnezeu și Aghiută privitoare la dubla alcătuire (binele și răul) a sufletului omensc. De la un capăt la celălalt, naratiunea are aspectul unei hure confruntări, în care, sore a ține echilibrul și a interveni, îndeobște cunoscutul său, bun simț dialectic, se implică și Simpetru. Bine-înțelese, contrar viziunii idealizante și idilice a originalului, acum cistigul de cauză îl are Aghiută, acest personaj privilegiat care, cum s-a vădeat, face una faptă care mai spectaculoasă cariere în proza fantastică a lui Caragiale.

Nicolae Ciobanu

Prima strofă din Poemă în oglindă pare o descriere obișnuită, ușor românească, în care doar „grădina cangrenată“ aminteste decorul tipic bacovian, atîns de incurabila maladie a morții: „În salo-nul plin de vise / În oglinda larg-ovală încadrată în argint... Bate toamna. Și grădina cangrenată / În oglinda larg-ovală încadrată în argint“... Să reținem însă că imaginea „grădini cangrenate“ apare în oglindă, există deci doar acolo, într-un spațiu ficțional. Așezată în fotoliu, o iubită blazată citește nazalînd o poemă decedată, cadaveric parfumată și smetovă. În registru ironic, avem aici posibila definiție a liricii bacoviene din faza Plumbului. Femeia privește în fugă și ironic imaginea din oglindă a grădini, și adorme. Ceea ce urmează stă sub semnul incertitudinii: este visul iubitei sau realitate palpabilă? Asistăm, oricum, la mișcarea esențială a poemului, „intrarea“ în oglindă, desprinderea de real. Căci, încă o dată grădina (decorul) este prezentată doar în apele oglinzii. Acolo, adică într-o realitate de gradul al doilea (dacă nu cumva chiar în vis) se comunică scena morții: „Însă pal mă duc acum în grădina devastată. Și pe masa părăsită albă marmură sculptată / În vestimintele mi funebre / Mă întind ca și un mort / Pește mine punînd roze, flori pălîte-nțirizate ca și noi“. La trezire (sau în vis) femeia vede (tot în oglindă) întreaga secvență: „Vezi, din anul totolui / Așonia violetă, / Catafalcul, / Și grădina cangrenată / În oglinda larg-ovală încadrată în argint“. De ce această pantomimă a morții? Cabotism? Posibil, dar puțin probabil, dacă ținem seama de dramatismul acut, nedismulal, al experientelor parcurse pînă aici. Este, credem, un gest de inițiere, de cunoaștere, prin joc, a morții și, în acest fel, de eliberare de spaimă. De aici tonul superior ironic al Epitafului: „Aici sînt eu / Un solitar ce-a ră amar / Și-a plîns mereu / Cu-al meu aspect / Fieca să mor / Căci tuturor pămînt suspect“. Suspicinosa este tributul plătît ușor de cel inițiat, depărtat acum decisiv de un univers ce exercită asupra-i, deopotrivă, atracție și respingere.

Poemă în oglindă, căreia Epitaful îi apare, în viziunea acestei interpretări, ca o continuare lirică figurativă, se înțelege, deliberat cronologic reală a poezilor, încredințate sperăm că argumentată deja, în unitatea structurală a creației bacoviene) marchează epulzarea unei experiente de cunoaștere, traversată de incertitudinile insolubile și dominată de figura tragică a materiei plîngînd. Acest lamento fundamental, de care ființa bacoviană este invadată pînă la identificare, rămîne în adîncurile oglinzii, din care se încheagă acum un alt chip. Deloc mîndru, ca în Luceafărul lui Eminescu, căci orice miză a dispărut, ci, dimpotrivă, dezabuzat și clinic, ca o replică, înțeleptă de cunoaștere, la propria imagine.

Cheia acestei alte ipostaze a aceleiași ființe, care se comunică în poezile din Stanje și versete, este deubularea din Poemă în oglindă, iar atitudinea caracteristică este „risul amar“ din Epitaf.

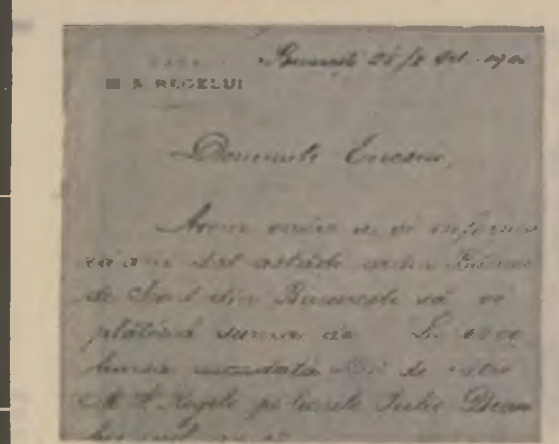

Foto 1

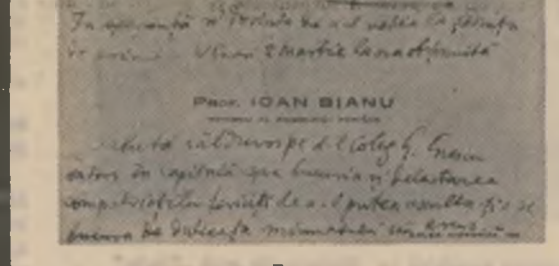

Foto 2

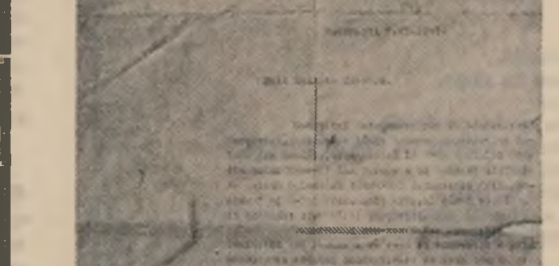

Foto 3

de aripi să ne adune; / imaginea femeii ce face-se ocrotitoa- / re-și înaltă; / apele ce, toate, în tempu se vor înalta / și dărui cu totul. // Să fii aici e plăcut; / sunetul ploii într- / o primăvară, mult așteptată și ziduri u- / riase aploecîndu-se pe cei ce-și / pase turmele pe spinarea ei. / Cînd precum lăcustele ești gata să / te întinzi pretutindeni, umbra acoperînd-o. / Precum strigătul de sus al frunzei- / o, noiața abruptă, eliptică, îngemănînd realismul observației și abstac-tismul unei viziuni intelolectualiste dintr-o poezie. („Am avut liniște și nu mai am. / Am avut timp mult în față. / Mă gîndeam că s-ar putea scrie. / Că s-ar putea privi. / E indicat ca lumina să cadă / în dreptul geamului deschis, / deașdînd purtările dinainte de moarte. / Învalind-mă, / Fîind salcie care curge. / Fîind formă acceptată. / Potențîndu-mi felul lent de a fi. / Un poet a scris războindu-se cu trupul. / Un poet a scris românesc“). — Formă acceptată, desocoperire alterității fatal-nelinștitoare din „Lumea fizică“ și a microcosmosului sîrîn care e propriul trup (O, trup al meu, abrut și inconvertibil / n-ai prea spus / că dai dovadă de simț pătător, / nu știu să fii insistent, să galocesi, să ții de răcoare, / să fii categoric, smulînd din rădăcini, / cu pămîntu cu tot, / rîndăciți ce-ți misună prin burți și se trag spre înimă; / // noi știu să obștesc din dreptul, / te consumi în gesturi și ambții trun-tile, / în spasme și zigzaguri, cită vreme lumina crudă de aprilie / îți sfîclieue genunchii și tim-palele / și te-aiuci / să deretici și cauterizezi imaginea rîni“ (Partă de inimă, „Lumina“, 2-3-4, 1991) mărturisesc o natură poetică profundă, elegiacă, anelico-retractivă, încercînd să-și domine propria interioritate și hauci-atiile most-voase ale lumii printr-o scriitură tînjind după armonie și levitate, după echilibrul și muzicalitate. Cunoșcător al poeziei românești actuale, Ioan Flora scrie o poezie originală, în care, în moduri diferite, mode sau vreunul model, într-o frumoasă, subtilă și vie limbă românească. Cu un alt prilej sperăm să putem scrie mai exact și mai pe larg despre acest poet, rîndurile de față nefîind decât consemnarea impresiilor unei prime lecturi.

Cezar Ivănescu

O ECUAȚIE TEMATICĂ (II)

„Bacovia“ — ulei de Mircea Borsuca

În Stanje și versete, Bacovia cel de pe urmă nu-și părăsește temele predictate, dar încețază să le „trateze“, să le lustreze, renunță la imagerie în favoarea esențializării. De aici, dezarticulare limbajului, ca semn, poate, al crizei interioare, dar sigur și ca expresie a voinței de concentrare: „Eu scriu / Și, poate, / Trădez / O criză morală, / Fără s-o știu / Ar obiecta / Cî-tiorul / Măninc / Ca să trăiesc. / Scriu / Și mă deștept / — Contagiu / De tristul meu moral, / Stimulator / Uită- / După alte cărți“ (Pro arte II). Este o experiență nouă, de al cărei succes poetul se îndoiește, manifestîndu-și candid (sau abii) temerile: „Nu știu dacă / Sînt înțeles / Aceste stante... / Dar mie-mi fac plăcut / Ele vorbesc / De un suflet delicat / În goana cu barbar... (Stantă medie). S-ar înțelege de aici că nolle poezii se vor a fi miniaturi grațioase, delicate, emanate a unui suflet surprins în momente de răgaz senin, un soi de răs-făț pentru uz personal. Din fericire, poetul se înseală sau vrea să însele, acreditînd ideea unei totale schimbări la față. În realitate, Stanje și versete comunică aceeași stare de dezchilibru existențial, din care s-a născut, mai totdeauna, mara poezie. Că este așa o arată cunoscuta Cogito, din volumul Poezii (1957), dar care apare în fine clar stilului stanțelor. La o primă lectură și critica nu prea a trecut, în acest caz, de acest stadiu) poezia comunică aproape literal linișta deavîrșită și chiar o inedită fericire bacoviană: „Mi-am realizat / Toate poeziile / Politice. / Sunt fericit... / Frumos / Este cerul / Se-

lin, sau minios / Un aforism celebru / Te face să trăiești... Nu-ți miini, / Nici azi, / Nici ieri / — / Timpul... În capitolul de Naps și variante al volumului G. Bacovia. Opere (Editura Minerva, 1978) autorul ediției, Mihail Petrovanu scria, referindu-se la poezia citată de noi mai devreme: „Înclinăm a crede că versul 8 («Un aforism celebru») are în vedere prima strofă din poezia eminesciană: «Cu mine zilele-ți adaugi» (afată și la baza poeziei Trece zilele), pe care Bacovia o interpretează ciudat, ca o altitudine nesceptică, senină, față de scurgerea timpului“ (s.n.). Observația cuprinsă în pasajul subliniat de noi este eronată, Bacovia dovîndu-și aici un eminescian fidel, ca atitudine în fața timpului. Și lată de ce. Profeteile a căror împlinire declanșează starea de fericire (spiritul și chiar litera primelor versuri din Cogito) presupun o anterioară raportare la un viitor și o actuală situație în prezente («Sunt fericit...»). Versurile următoare («Frumos este cerul / Senin, sau minios») dublează cu o nouă imagine enunțul fericirii, exprimat neted mai devreme, iar sentimentul se consumă tot într-un prezent al trăirii. Și acum, versul 8, pe care Mihail Petrovanu îl pune în relație cu Eminescu și băgărea concluzia ciudăteniei interpretării lui Bacovia: «Un aforism celebru / Te face să trăiești». Referința la versul eminescian este posibilă (o justifică forma dialectală miini, din versul următor, asemănătoare cu mine a lui Eminescu) dar mai îndreptățit mă pare a crede că Bacovia a avut în vedere cartezianul Cogito, ergo sum. Pledează în favoarea acestei supoziții nu doar titlul poeziei, ci relația directă pe care poetul o stabilește între existența aforismului (celebru, nota bene) și existența, așa cum Cogito are drept consecință ergo sum. Oricum ar fi însă, eminescianismul poemei se conservă perfect, căci ultimele versuri sună ca un verdict, ce anulează toate determinările temporale din restul poeziei și, odată cu ele, starea de fericire, constîndînd astfel (într-o triplă negație) aloptuțernicia neliniștitoare a duratăi: „Nu-ți miini, / Nici azi, / Nici ieri, / Timpul... «Sunt fericit...», este „Timpul...“, însoțite de aceleiași semnificative puncte de suspensie, sint versuri-cheie, dispuse antitetic, semnificînd dizolvarea aparentei în eternitatea esenței. Snu, cum scria Eminescu, tocmăi în Cu mine zilele-ți adaugi: „Se pare cum că alte valori / Cobor mearu pe-aceiași vad, / Se pare cum că-î altă toamnă, / Cî-n vece aceleiași frunze cad“. Emnescianismul lui Bacovia în Cogito (și nu numai) este unul de substanță, exprîmînd aceeași tulburare obsesivă în fața Duratei. Poezia din postumele bacoviene se edifică, așa cum vom vedea, pe această obsesie, variantă, în fond, a ecuației Viață-Moarte, ai cărei termeni își află de această dată alte echivalente.

V.F. Mihăescu

MĂRTURII (III)

În această a treia escață din periplul comemorativ Eminescu vom căuta să nu adăugăm la avalanșa alt de bogată a stîlilor și comentariilor ce-au văzut lumina tiparului, nici una din fantezele spus și repetate, ci numai să înfățișăm cîteva „inedite“ din colecția personală.

O primă mărturie datează din anul 1900, cînd Enescu, proaspăt premiat al Conservatorului din Paris (în 1899), prezenta, în primă audiere, la „Nouveau Theatre“, „Sonata în A pentru violă și pian“, acompaniindu-l pe violonistul Jacques Thibaud.

Adresa trimisă tînrului George Enescu (avea 19 ani), poartă en-tete-ul „Casei M.S. Regelui“, cu data 23/8 octombrie 1900. Fîn caligrafiat, textul ce-l reproducem n-are nevoie de-o nouă prezentare explicativă spre a fi cîntec.

Enescu se afirmase a brîo, prin concertele sale și prin compozițiile date pînă în acel an și continuatue cu o ireproșabilă dăruire pînă aproape de zilele sfîrșitului său. (Foto 1).

Această dăruire a manifestat-o George Enescu și în ceea ce privește ajutorarea tinerilor compozitori români, la începuturile lor grele, ca și pentru a înzestra primul nostru teatru muzical (Ateneu Român) cu o orșă (în anul 1915). El a creat „Premiul Enescu“ (acordat în 1913 lui Nona Ottescu, Dimitrie Cuclin, Alfred Alesandrescu, Ion Bohaciu și George Fotino), iar în 1915 a făcut totul pentru a stimula inițiativa studentilor bucureșteni de a înființa Opera Română. La intrarea țării noastre în război (15/28 august 1916) Enescu, aflat atunci la Paris, vine în grabă la București, apoi urmează guvernul, armata și marea masă de refugiați în Moldova, unde înțelege sa stringă, prin concertele sale, fonduri pentru ajutorarea răniților. Marele muzician se prezenta să ofere în spitale militare, cercetînd încercînd astfel sa aline suferințele bolnavilor. Un martor prețios din acel timp ne este I. G. Duca, care arată în „Memoriile“ sale: „Fără odihnă, pretutindeni George Enescu și-a pus talentul său în slujba nevoilor patrii“.

Ales la 25 mai 1916, membru corespondent al Academiei, George Enescu a devenit la 27 mai 1942, primul muzician membru deplin al venerabilei instituții de cultură, care își încălca, singură, staturile, întocmind numai pentru primirea scriitorilor, istoricilor și filologilor.

În discursul de recepție, Enescu face elogiul poporului român care „cîntă doina atît de durioasă“, cetermînd pe sîrînă să exclare: „Un asemenea popor nu poate fi decît nobil și bun la suflet“.

Din această perioadă, posedăm o invitație pentru a participa la sedința, adresată lui George Enescu de profesorul Ioan Bianu, vice-președinte pe atunci al Academiei Române și directorul perpetuu al Bibliotecii acestei instituții.

Redăm, aici, cartea sa de vizită din 28 februarie 1934, pentru tîrmeul stilului vromos al bătrînului ardelean, care, exprîmîndu-și „speranța și dorința de a-1 „vedea la sedința de poimîne, vineri 2 martie, la ora obișnuită“, nu uită să-și exprime admirația pentru „d-1 coles Enescu, întors în Capitală, spre bucuria și delectarea compatrioților, fericit de a-1 putea asculta și a se bucura de dulcea minunatului său arcus...“ (Cartea de vizită I. Bianu) (Foto II).

Nu putem să ignorăm nici cele câteva cuvinte extrem de elogioase, rostite de un alt academician, Nicolae Iorga, îndată după prezentarea la Paris, a capodoperei enesciene „Oedip“ (la 13 martie 1936).

Radio-difuziunea română a preluat atunci (în direct), această prestigioasă reprezentare. A ascultat-o și profesorul Iorga cu soția sa Catina și fiecele Magda, Li-Hana și Adina, în casa din Șoseaua Bonaparte (azi Ilie Pintilie).

Și marele istoric, care ascundea sub plătosa deloc severă la el a omului de știință, o sensibilitate de bun cunoscător al muzicii, mut de admirație pentru sensurile adînci ale tragediei și realizarea elevată a partiturii, a scris, pe loc, citirea rînduri care au apărut, a doua zi chiar, în locul articolului său din „Neamul Românesc“: „Reprezentarea la Opera din Paris a lui „Oe-

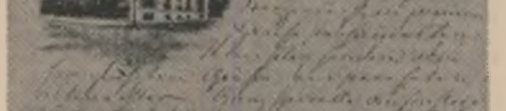

Foto 4

dip“ de George Enescu, pe care am auzit-o cu emoție, simultan prin emisiunea radiofonică. Inseamnă, înaintea unui public de-acolo, triumful unei lumi și strălucite cariere“.

Vorbînd despre „dăruirea totală“ de care „muzicianul complet“ (cum trebuie să-1 numim pe George Enescu) a dat permanent dovadă, nu putem omite nici felul cum a înțeles să vină în ajutorul concetățenilor săi.

„În anii 1945-46, a venit peste Moldova scumpă inimii lui marea năpăstă a secetei, care a dus la înfometarea unei mase mari de oameni și răzătoare. Nu-știau fose scutirii nici locuitorii din județele Dorohoi și Botoșani, pe meleagurile cărora el copilarise și a căror unduire de holde și surd de izvoare îl inspiraseră lui Enescu nemuritoare creații muzicale. În acel an, artistul sâr-besc al simfoniei, Jacques Thibaud, M. Vieux, Continent, a dat zeci de concerte în marile orase — Moscova, Paris, Londra, New York — pentru a strînge fonduri pe care le vărsa, telegrafic, Comitetului special de ajutorare, prezidat de Mihail Sadoveanu“.

Cînd a revenit în țară, George Enescu s-a dus în grabă la Lăveni, Craiova, Timișoara, să-și părăi personal bucuriile sale în vederea cumărării porumbului necesar foștilor săi consăteni, amenințați cu înfometarea.

Romeo Drăghici povesteste că Mihail Ralea, pe-atunci ministru al artelor, a confirmat: „George Enescu a trimis numai din turneul întreprins în S.U.A. stolarii 30.000 dolari pentru ajutorarea celor loviti de urmările secetei“.

În zilele cînd se afla la București, marele muzician român a înțeles să vină și în ajutorul unor țări prietene, care suferiseră de pe urma celui de-al doilea cîmpul război mondial. Astfel, la 6 decembrie 1944, el dirija, la „Ateneu Român“, orchestra Radiodifuziunii noastre, cu un program de muzică pe care o organiză la 4 iunie, cu concursul orchestrei „Flarmonca“.

Dăm, în foto-copie, apelul „Comitetului pentru ajutorarea Varșoviei“, căruia George Enescu i-a răspuns cu toată căldura dăruirii sale. (Foto III).

Citiva dintre prodigioșii interpreti și compozitori, de toate neamurile, adunați la Paris sub semnul marilor muzicieni francezi, au adresat la Conservatorul de pe Sena, trimițîndu-le lor maestru, Max Bruch, următoarea carte poștală, cu scriere gotică:

„Subsemnatii, bine dispusi, aflat împreună, transmit marelui lor maestru salutări cordiale. Semnăturile aparțin celor ce-au faurit gloria muzicală a Franței (Jacques Thibaud, M. Vieux, Spaniel (Pablo Casals) și României (George Enescu), ca și a lui Fritz Kreisler. (Foto IV).“

„Plecăt în 1946 cu vasul „Transilvania“ pentru un ciclu de concerte în S.U.A., George Enescu — supranumit de presa americană „Semizeu al muzicii“ — este sărbătorit la New York (14 ianuarie 1947), printr-un concert la care participau nu numai publicul de o mie de mări personalități din întreaga lume muzicală.“

Răspînzînd cuvîntărilor ce-1 puneau în lumină neîntrecutele însușiri de muzician de adevărat umanist, dar și de luptător pentru pace și democrație, George Enescu, două cîteva fraze de mulțumire, a încheiat: „Sînt onorat de această dat-mi voiie să lat-vioara, ca pe coardele ei să vă exprîm întregul recunoștință pentru cuvintele rostite la adresa mea“.

Începînd din 1950, starea sîntății lui George Enescu devine din ce în ce mai precară. Continuă, totuși, să dirijeze (stînd pe scaun) și să acompanieze, la pian, pe unii dintre foștii săi elevi. O paralizie îl imobilizează, nu încă total, în luna iulie 1954.

Marele pianist George Boskoff i-a închin ochii în noaptea de 3 spre 4 mai 1955, în apartamentul din hotelul Atala-Paris. Desigur în acele ultime clipe, departe de patrie, Enescu păstra în suflet nu numai imaginea satului natal, a locurilor copilăriei, dar și imaginea întregii țări, a României celei venice, pe care a făcut-o cunoscută în lume prin rapsodiile simfonice. „Să-tească“ poemul simfonice „Vox Maris“, prin Uvertura cu caracter popular, dar mai ales, prin profunzimea „Oedip“-ului, lăsat de el posterității. Iar neamul său îl aduce, la centenarul nășterii, cel mai vibrant omagiu, transpus în viață prin marile festivaluri muzicale, ce pun în „priză directă“ pe toți admiratorii operelor sale și în special pe tinerii proaspetați generații care știu, acum, ce tezură inestimabilă a lăsat Enescu, neamului său.

Nicolae Vasilescu-Capalsi

atenner literar postă redacției

BOGDAN STEFĂNESCU: Tipic exemplu de lirism „furiș”, care nu s-a înșușit încă deplin cele mai adecvate căi de expresie (probleme de nuanță, acuratețe, metafizic, etc.), dar care pare destul de înzestrat timp. De menționat, deocamdată în sensul acestor promisiuni: „Hoteste”, „Fugit tempus”, „Declarație de dragoste”, „Astruc în istoria Realism”, „O stranie coincidență”, „Silabisală” și, mai ales, „Floarea”.

TUDOR I. ION PAVEL: E regretabil, desigur, dar nu-i putem ruga, din cauza rezultatului decamdată, pe Al. Philippide, St. O. Iosif, Lazăr Iliescu să vă ofere o traducere integrală a lui Rimbaud, pentru simplul și intrinsecul motiv că toți cei menționați au trecut de mult în lumina dreptilor. Rămâne să hrănim, până una-alta, nobila dv. pasiune pentru Rimbaud cu bunele versiuni datorate lui Petre Solomon, Ion Frunzești, Tașcu Gheorghiu și multor alora.

E.C.: Sint câteva pagini frumoase rostite, cu aer de psalm (d.p., „Chemarea dinții”, „O floare”) în care, însă, vorbele nu prea ajung la tensiune și incandescență, la vibrație, ca, de altfel, și în bună parte din celelalte, multe rămânând discursive, uscate, pur decorative. Citeva, însă, reușesc să „emită”, mai mult sau mai puțin: „Vin la tine iubire”, „Cu un zefir subțire”, „Si poate”, „Si se stinge acolo clipa”.

M. CR.: Revizuirea imbușcătoare, multe lucruri frumoase, în ultimele picuri (aite de multe încă nu pot fi menționate toate...): „Poem cu mama”, „Unde-i omul?”, „In

lipsă de altceva, elegie”, „Doi-nind”, „De-ale vieții”, „De-geaba”, „Cîntec de inimă grea”, „Intrebare de baraj”, „Indepărtarea de inimă”, etc.

M. DUMITRESCU: Encă nu e ceea ce trebuie, dar perspectivele nu lipsesc. Cite ceva, prin: „Salvare emoțională”, „Nu plece”, „Mic poem”, „Ti-ăș povestii”.

I. GRUNZ: Dezamăgitoare, ultimele plicuri. Ușurinta verificării, graba cantitativă, industria, lipsa unui control de sine mai aspru, mai pretențios, în ceea ce privește lucrurile de serie, convenționale (mai ales sonetele, mai vechi, pare-se), versificării ușoare, joviale, cu o vervă lexicală care rămâne la suprafață, fără ecouri mai profunde, etc. Dintre cele mai căsărite: „Poem cu părinți”, „Un fir de cladofor”, poate și „Lunga, greoaia, pănușciana”, „Masină de cusut”. Sint de aspru, înăd, de la dv. lucruri mult mai bune.

CRISTINA ALEXIS: Paginile dv. par să indice unele atitudini pentru literatură, încă nu tocmai clar și decis manifestate. Formula din „După ce tu nu mă mai iubesti” pare cea mai interesantă, deocamdată, deși ascunde în ea (după toate probabilitățile) riscurile manierismului, ale monotoniei și platonicității. În celelalte, multă retorică, abundență de vorbe, „neintegrate” și neinsuflete. Vom vedea, mai clar, poate, în viitoarele manuscrise.

I. HORIA I.: Sint, intr-adevăr, mai degrabă niște notații, destul de curate, inserând uneori cite un gând sau o imagine demne de interes („Auto-

buș”, „Durece”), dar expresia e încă prea uscată, iar „bătăla arilor” nu prea se simte.

M. CIORANU: Tot mai clară impresia de confecție, de „stas”, de plafonare. Un mic spațiu închis, în care nu mai pătrunde aer proaspăt, gânduri și probleme noi, influența etalon a lecturii... Perspective triste, cu privirile înapoi, de mică autobiografie-carnavalescă. Ceva, oarecum, în „Pădurea”, „Un nume prin legendă”, E ora (poate ultima) a demorțării...

BERNARD I.: Sint auspicii bune, în schițele dv., aite în cele obisnuite-realiste (de zicem), cit și în cele fantastice (un fantastic, însă, „Inchis”, absurd). Există motive întemeiate care să justifice continuarea acestor preocurări.

Gigel Barbu, D. Sabangia, Victor Addei, Al. Dak, Dumitru Eftene, Constanta Besciu, Maria Hotez, Constantia Basarab (ceva), în „Nedeșit portret”, Mariana Ursel (ceva), în „A fi pom”, „Peste vreme”, Ion Corin Culeea, Genus XX, Dragomir Mihai, Cătălin Isman, Dana Cosma, Koloman Mohaupt, Radu Pandeles, Decebal Alexandru Seul: Nimic Nou!

Ionel Crăciun, Mihai T. Ioan, Dan Noirescu, Gabriela Tutu, Gh. Negocescu, Mircea Stancu, Bogdan Daniel, M.P.M., V. Atridanu, Ionel Zmău, Mihai C. Constantin, Nastea Paraschiv, Gabriela Nicolae, Alzie Zviancu, Romulus Eftescu, Octavian Tursan: Incerări de nivel modest.

Geo Dumitrescu
N.R. — Manuscrisele nu se inapoiază.

De-ale vieții

Vine vremea cînd fiul mai mare își știe totul pe de rost celula cu celula gînd cu gînd vine vremea cînd fiul mai mare vai e în putere să-și jefuiască totul de sinele său și să-l aroagă să se umple de el căci vine vremea cînd viața nu-i mai îndură pe cei slabi și-i îmbrînțește la moara timpului

necurătoare

viața a fost dintotdeauna cu cei tari această viață a fiului mai mare absența ei se cheamă dor.

Intrebare de baraj

Ei cine știe ce vede minciuna cînd se privește în oglindă? mulți căzura la această întrebare de baraj reușiră numai cei cu două fețe mai subtili mai ipocriți!

pentru care lumea e împărțită deo după rang avere puterea de a înșela etc. și care — se înțelege — sint de acord că ceea ce face o mină cealaltă nu știe deși lo o adică se spală oare pe alta cînd știe ce vede minciuna cînd se privește în oglindă?...!

Cîntec de inimă grea

În timpul liber am mai mulți dușmani decît îmi sint necesari într-o zi anume am să le dau tuturor întîlnire la mine ocașă ca să mă cunosc mai bine și să-i întreb: ce sperați voi de la următoarea pace mondială oricelor și fără să aștept răspuns am să osmut pisica să-i curețe pe toți cei mai ales în a doua jumătate a nopții pe care o voi dormi demult demult de teamă să nu mă las strivit de propria-mi inimă.

De unde încep eu

Ucid fluturii pentru că nu mai pot suporta zăpeziile altora albul începe să-mi tale respirația mă îmbînținește simt că mă împovărează cu toată copilăria fără glorie a lumii aș vrea să înțeleg că-s un om matur care simt necesitatea de a nu-mi mai aduce aminte

Versuri de Mihai Craiescu

Dainind

Despre patrie vorbească cel conștient de ea nu cel ce și-o aroagă (despre stup vorbească albina nu prîsăcorul) cine-și închipuie că istoria poate străbate venicia în cisme de lux amarnice se înșală domnule istoria în opinii lunecă prin timp ușor și unduitor ca vîersul prin fluier

Albă-i odihna zăpezi

Ah verde-i odihna ierbiu albatră-i o măril pot să șed și eu de dragol pe această liniștită fărîmă de Univers de lingă voi? să meditez la ce-am pierdut la ce-mi mai pierde la existența-mi de cobai năving pe care realitatea obraznică își experimentează boala și sănătatea de cite ori mă poate norocul o coteșcă la timp în gitejle demnității sărace cultivînd un orgoliu foarte puțin hrănitor în viața cea de toate zilele

În lipsă de altceva elegie

Ce știi tu despre umona lacrimă a cinelui de poză despre tristetea singelui ce pierde totul în întimplarea unei împerecheri în șanțul miresmelor senzuale am iubit numai femei secătuite de zare posomorite ca noaptea în lăuntru lor mi-a fost așa de frig de frică cum nici în moarte nu-mi va fi

Poem cu mama

Pios ca-ntr-o biserică îngenunchează mama în alaiul de plină spune stins o rugăciune se-nchină apoi cu mini puternică ca și ale lui Dumnezeu purcede a-i cotrobăi îndelung prin mîruntaie pină-și află vina de creștere pe care numai ea știe cum i-o întărită i-o pune la cale în sîrșit suspină o ușurare dă alaiul de țere ori peste cap în copoaie îl învește în țere țere descintate îl face o cruce mare și-l lasă să crească în pace ca pruncul

Degeaba?

Încep să înțeleg de ce șarpele are inimă numai în zilele cu soare (în rest el prăduie singele fierbinte al flintelor mai puțin gînditoare)

încep să înțeleg de ce somnul în pat e mai periculos decît cel pe metereze (lumea își schimbă zeii din mers altfel nu mai are nici-o șansă să dureze?)

încep să înțeleg de ce dușmanul ce-l am înimă e mai puternic decît mine (gîndul că el există dar nu mă stie bruci îmi taie elanul de la vine)

la răscrucea vieții cu moartea, însă, graba de a înțelege totul e degeaba? degeaba?

Unde-i omul?

Unde-i omul? omu-i aici speră să-și aline caninile trecîndu-l prin propriile rîni cutremurătoare ale rîni din trecutul apropiat unde-i omul? omu-i aici se pregătește pentru viitor agonisind energii în trupu-i de lut neliniștit făcînd dreptate zăpezi din el punînd la cale ciocăria care-i arma secretă a pămîntului unde-i omul? omu-i pretutîndi

Reperere unui destin critic

este de-a dreptul surprinzător cit de puțin s-a scris despre ultima carte de critică a lui Marin Mincu — **Reperere** (Editura „Cartea Românească”, 1977). Într-o vreme cînd biete volumul alcătuit din articole disparate, publicate intermitent în presa literară, apar puternice cronice, o asemenea carte despre valorile clasice ale literaturii române a rămas într-un anonim critic echivalent cu negarea tactică. Se verifică, prin aceasta, încă o dată, că există oarecîte maladii cronice ale criticii formaliste pe care o interesează mai mult personalitatea semnatărilor decît substanța efectivă, valoarea intrinsecă a unei lucrări. Dar, vorba lui Minulescu, „pacatu-i vechi” și nu-l propunem să mai analizăm.

Marin Mincu a venit în literatură cu o formă fierbinte și pe deplin legitimă de a crea ceva nou și durabil și esențial. La ora debutului său, marii scriitori ai perioadei interbelice zăceau încă într-o uitare sau cu moartea, chiar dacă unii dintre ei (Sadoveanu și Argeșez) deveniseră prezențe cotidiene. Dar erau mai mult prezente festive și decorative. Spiritul lor profund, spiritul adevărat al operei lor, rămînea în urmă, în perioada dintre cele două războaie, alături de cel al lui Lucian Blaga, Ion Barbu, V. Voiculescu, Dan Botta, Hortensia Papadat-Bengescu. De aceea mi se pare pe deplin justificată acțiunea lui Marin Mincu de a se alinau celor care începeau să-i restituie, în lucrările lor, în totalitate. Dar toate aceste demersuri aveau, dacă nu un aer conjunctural și de campanie, macar un caracter discontinuu, întâmplător, nesistematic. Același critic scria cu simpatie o carte despre poezia lui Lucian Blaga, însă, în celelalte părți, în lucrări de sinteză sau priviri asupra operei interbelice, devenea suspicios, punîndu-i la îndoială filosofia consubstanțială. Călinescu și Lovinescu erau reactualizați în fel și chip, dar opera lor continua să rămîna în edițiile vechi prăfuite, inutilizabile, practic nesensibile. Uneori tocmai grație unor zelosi exegeți ai lor. În fine, Sadoveanu și Argeșez se bucurau de o atenție unanimă, dar, cel puțin în ceea ce privește pe primul, valoarea cărților sale era stabilită prin prisma ultimelor apariții.

Fără a nega sau a diminua cu absolut nimic imensa contribuție pe care au adus-o, totuși, scriitorii mai vechi sau mai noi, mai experimentați sau mai începători la cunoașterea și valorificarea literaturii interbelice, fără a-i opune pe acestia în sens axiologic criticului despre care este vorba în aceste rânduri, se cuvine a spune că lui Marin Mincu îi revine merita de a fi configurat. El nu mai scrie întâmplător, despre un scriitor sau altul, ci, parca, dintr-o necesitate imperioasă a sistemului său. Pătrunzîndu-se de filosofia imanență a scriitorului respectiv, de fondul metafizic al spuselor, în articolele despre operele fundamentale — chiar cu riscul de a repeta adevăruri deja afirmate. (Repetiția devenise tot aite de necesară cit și lansarea unor noi puncte de vedere).

Că acțiunea critică a lui Marin Mincu se desfășoară într-un program solid și ambițios o demonstrează și ultima sa carte **Reperere**. Într-un fel, sumarul ei reia în bună măsură, pe cel al volumului **Critice II** (din anul 1971). Dar, desigur, pe alte coordonate. Unele din piesele **Reperere** au fost publicate independent, precum cele despre Eminescu (**Lucașfăruș**) și Ion Barbu (apărute în colecția „Lyceum — Texte comentate”) sau cel despre Sadoveanu (compus din citeva prefețe la volume din B.P.T. și „Arca-de”).

Esul despre „romantul Hortensia Papadat-Bengescu” este rezultat al literam din volumul **Critice II**, probabil tot din nevoi sistematice. Dar, în cele trei secvențe ale cărții, consacrate fiecare, unor personalități din secolul al XIX-lea (Helade, Eminescu, Cosbuc și Creangă), unor scriitori interbelici (Sadoveanu, Ion Barbu, Lucian Blaga și Hortensia Papadat-Bengescu) și, respectiv, unor valori clasice ale con-temporanității (Marin Preda și Eugen Barbu) sau „dialogurile literaturii române cu Europa” și unui concludent articol despre „reperere creative” ale culturii naționale (care rămîn Crăciun, Helade și Călinescu), se configurează o temerară încercare de a rezuma literatura română într-o sinteză despre pilonii ei fundamentali. Sigur că lipsesc dintr-o asemenea „sinteză” I. L. Caragiale, Al. Macedonescu, Tudor Arghezi, G. Bacovia, Octavian Goga, Al. Philippide. Camil Petrescu și alte citeva „reperere” ale spiritualității române exprimate în actă cuvîntului. Însă criticul nu și-a propus să realizeze o istorie a literaturii române în valorile ei referențiale, ci o demonstrație, prin sondaj, cu vădite tendințe superior didactice. Repetînd unele cunoștințe deja știute, Marin Mincu nu devine mai puțin original. De altfel, textele sale au valoare exegetică, nu popularizatoare, criticul propunînd citiva interpretări de-a dreptul spectaculoase. Dacă esul despre „poetica

lui Ion Barbu” completează dosarul pe care, în timp, i-a întocmit Marin Mincu dificulului, poet, pregătind anunțată monografie, dacă articolul despre Lucian Blaga este o pleoacă pentru cunoașterea și valorificarea integrală a operei autorului Spațiului mioritic, în cazul lui Eminescu, Cosbuc, Sadoveanu, Călinescu și Marin Preda se dezvoltă citeva idei de indubitabilă originalitate. Gîndind, de pildă, pe marginea a trei cărți (**Creanga de aur**, **Bălăzul și Locul unde nu s-a întîmpat nimic**) Marin Mincu descoperă și propune o nouă dimensiune a poeziei sadovienescului labirintic, făcînd din opera autorului **Frașilor Jderi** o creație deopotrivă mitologică, inițiată prin tematică și baroc prin stil și viziune, rezoluții sau demonstrată efectiv, într-un fel ort alinau de majoritatea exegeților lui Sadoveanu.

Pornind de la vocația sintetizatoare a lui Helade, criticul lansează o teorie despre coordonata heliadescă a literaturii române (ilustrată, geograficește, cu predicțiile de scriitori munteni). În fine, el vede în opera lui Marin Preda expresia constructivă a unui riguros program, iar în „didiculu” cobșcian o derivație „dintr-o formă de cultură”.

În toate aceste cazuri, ipotezele lansate, bazate pe solide demonstrații, au o mare putere de seducție. Ca și teza romantismului oniric funciar al **Lucașfărușului** eminescian, salutată, din păcate, doar de Edgar Papu și Nicolae Manolescu.

Desena de Marian Avramescu

În acest amplu eseu, criticul pune la lucru o întreagă mașinărie de decorticat crustele false — după părerea sa — care s-au așezat în timp peste fondul genuin al poemului și, bineînțeles, o tot aite de teribilă mașinărie de analiză minuțioasă. Salutînd, și eu, ideea esului, într-adevăr, originală și demonstrată cu argumente irefutabile, nu pot să nu remarc în aite excludentismul interpretării (în un spirit care a îmbrășcat teoria lui Umberto Eco privind „opera aperta”) și **Lucașfărușul** eminescian ca, de altfel, toate capodoperele este o asemenea „opera aperta”, îngăduind multiplele interpretări care i s-au dat, ca și alte ce vor veni, cit caracterul ei oracunos de import. Este la modă acum metoda bachelardiană. Romul Munteanu a dat o bună exegeză, în acest spirit, a poeziei bacoviene. Elena Tăciu a recreat tot universul liric eminescian prin aceeași premisă (v. M. Eminescu — **Elementele fundamentale**, Editura „Cartea Românească”, 1979). Spirit receptiv, Marin Mincu a asimilat și el lecțiile criticii moderne, ale analizelor genetice, tematice, stilistice ori structuraliste și a încercat să aplice una poeziei eminescane. Dar al sentimentului că exegeza sa n-avea mai porneste acum din interio-rității operei studiate, ci dintr-o idee exterioră, abstractă, de la o metodă. Altfel spus, nu operă naste ideea critică, ci aceasta vine spre operă suprapunîndu-i-se. Și impresia de artificiozitate nu poate fi înlăturată, oricît de frumoasă ar deveni ideea și oricît de ingenioasă demonstrația.

Dincolo însă de asemenea împrumuturi, poate chiar și datorită lor, Marin Mincu își păstrează gravitatea atitudinii și aeral de studiu serios și **Reperere** sale, ca, de altfel, toate **Criticele** lui se impun cu puterea de convingere a lucrului temeinic îndeplinit. Ele valorifică la înaltă altitudine momente cruciale ale spiritualității românești, întăzesc certitudinile și catalizează meditația pe baza ipotezelor avansate.

Fănuș Băileșteanu

REVISTA STRĂINĂ

EDITURA pentru cultură și artă din Beijing a anunțat apariția romanului „Fierăria” de Mao Dun. Fost președinte al Asociației scriitorilor chinezi, Mao Dun a încetat din viață în martie anul acesta, în vîrstă de 64 de ani. Romanul „Fierăria” evocă societatea chineză de acum 40 de ani. El a fost scris în urmă cu trei decenți și a fost publicat în folioletoare, fără compromisuri, căci să apară în apărare în volum, romanul conține peste 200.000 de caractere.

MANUSCRISELE lui A. S. Pușkin sînt însoțite de numeroase desene, croșete, atitudini. Cole peste 500 de ciorne ale operelor sale păstrăzite pe marginea fișelor ori printre rînduri, surprinse în cîteva momente de viață, portrete ale contemporanilor, precum și alte imagini care dovedesc excepționalul talent de desenator al scriitorului. Cercetătorii operii lui Pușkin au descoperit aproape 2.000 de desene și sute de portrete, o adesea găsită de tablouri ale contemporanilor. Doar 120 dintre acestea nu au putut fi identificate ca aparținînd unor personalități din prima jumătate a secolului al 19-lea din Rusia, scena că Pușkin avea remarcabilă putere de a reda trăsăturile deținutului ale unei fizionomii. Al treilea o neobișnuită agerime a vederii, iubea adevărul fără compromisuri, căci să surprindă caracterul oamenilor. Siguranța cu care desena Pușkin era cunoscută, dar o imagine de ansamblu a acestei fațete a talentului său a putut fi luată în considerare în cadrul acestui aparat, fiind Tatiana Plavovskaja. Cartea, care a fost primită cu entuziasm de cititori, s-a epuizat cu rapiditate. Recenzia editura „Luceafărul” din Moscova a tipărit cea de a doua ediție a lucrării, într-un număr special de exemplare.

PESTE 50.000 de volume de studii critice despre artă, arhitectură și expoziții, 10.000 de dispozitive, și tot aite fotografii, 5.000 de aite și aproximativ 100.000 de cronici aparute în ziare, reviste, prospecte etc. constituie patrimoniul unei mari colecții privind arta secolului XX, din R.F. Germană. Acest remarcabil tezaur își etalează acum valorile la Casa de cultură din Kassel unde specialiștii și iubitorii de artă au posibilitatea să treacă în revistă înțelegerea artistică a vechiului nostru. Multitudinea exponenților ca și punerea lor în valoare în cadrul acestui „Arhivele documenta” au făcut să se vorbească despre un spectacol unic a cărei tuburătoare realitate înțere în bogăție și cea mai fecundă imaginație.

Muzeul de arte frumoase din Budapesta posedă cea mai mare colecție de artă din Ungaria, înscrîndu-se în același timp între cele mai însemnate instituții de acest fel din lume. Înființarea sa a fost hotărîtă în 1874, iar inaugurarea a avut loc în 1898. Cel mai tîrziu sector al muzeului, Expoziția dedicată artei secolului 20, a fost deschis în 1972. Cu tot caracterul ei fragmentar, această colecție este suficient de variată pentru a oglindi cele mai importante mișcări artistice manifestate în Europa: fauvismul, cubismul, suprarealismul ș.a.m.d. Pe de altă parte ea oferă o selecție a celor mai interesante și promițătoare tendințe ale artei contemporane. O bună parte a colecției de opere arhitectonice reprezintă operele unor artiști de origine ungară ca de pildă Victor Vasarely care a oferit muzeului operele lor.

DUPĂ CIFRELE publicate de Ministerul Culturii și Comunicațiilor, activitatea cinematografică franceză a înregistrat un sensibil progres în 1980: au fost produse 189 de filme de lung metraj față de 174 în 1979. Aceasta se distingează în bună parte cooperării cinematografice și televizive: 43 de filme în producție în 1980. Costul mediu al unui film a fost de 4,2 milioane de franci. Costul mediu al unui film „străin” francez a fost însă de 5,8 milioane franci. În timp ce costul mediu al coproducțiilor cu firme străine a fost de 6,74 milioane franci.

ANUL ACESTA, revista „Ecranul chinez”, cu un tiraj de 8 milioane de exemplare lunar, a devenit revista cea mai bine vîndută în China. Înființată în 1956 la Shanghai, revista apare începînd din ianuarie 1978, la Beijing. Tirajul numărului 331 a fost de 13 ori mai mare decît în primul an de apariție.

BENJAMIN FUNDOIANU LA AUSCHWITZ (IV)

Camioanele au venit să-i ridice...

SPECTACOLUL LUMII văzut de Ioan Grigorescu

„mărașul era foarte festiv — dădă în carantină era deosebit de voinic. O dată cu transportul a sosit un detașament extenuat de marea de SS-ști. Într-o sara murtora dintre ei era frapantă. Desi toți purtau aceleași uniforme gri-verzui, aceiași chipuri cu cap de mort, aceiași carabine, ei aveau fețele mai brune și erau mai suplii. Cu toate că vorbeau nemestec erau mai puțin gălăgioși, iar accentul lor îl desoseba de cel din Germania. Cînd grupul noștrii sosiți a fost încercat, și-a făcut apariția un nou detașament de SS-ști. Un ofițer a comandat atunci: „Kazachen gatreten!”, și cînd cei chemați au ieșit din front dezbrazec și să se încoloneze pentru baie. De acolo, spre ultima noastră, forții SS-ști au ieșit îmbrăcați în haine vîrgate, după care au fost împinși în baraca unde, cu o oră mai înainte fuseseră înghesuți românii...”. Ce se întimplase? Forții SS-ști erau „falși”, călăii din armata lui Vlasov care, în începutul războiului se alăturaseră de partea nemților transformîndu-se în torturatori și victimele nazismului. „Din baracă s-au auzit îndelung strigătele și injuriile lor, ca și zgomotul loviturilor pe care aceștia le primeau din partea celor maltratați de ei în timpul transportului.” Era sistemul hiterist de anihilare a celor folosiți de ei ca unelte în mecanismul terorii. Cei din „Sonderkommando” — sau „brigăzile morții” — recrutați dintre deținuții pentru muncă murdără a gazării și arderii cadavrelor în crematoriile, în legătură cu asimilarea lui Fundoianu sa poată da rezultate. Altfel, din scrierile fotocopiate după documentele lagărului, din vrafule de cărți și mărturii aduse de mine în țară după acele obediente perlinele la Auschwitz, nu reușesc să descopăr aite detalii decît ceea ce deja cunoașteam. Singurul martor de pînă acum al ultimelor zile trăite de Fundoianu la Auschwitz rămîne tot André Montagne, care declară mai departe în revista „Les Lettres Francaises” din 28 aprilie 1948: „După o seară de vineri 29 septembrie 1944, la 2 o'clock, întîmna lumea după-amiază, camioanele au venit să-i ridice... Ploua. La apel, auzindu-și numele strigate, condamnații leșeau unul după altul și urcau în camioane. Erau șapte sute. Parcă îl văd pe Fundoianu leșînd din bloc, trecînd drept prin fața SS-știlor și ridicîndu-și gulerul zehet pentru a se apăra de frig și ploaie. S-a urcat în camion. Supraîncărcate, camioanele au pornit în sir spre Birkenau. Două ore mai tîrziu, tovarășii noștri erau ucși prin gazare...”

Dar ce se întimpla acolo, în sinistra „fabrică a morții” de la Birkenau? Cum se efectua gazarea? Vom vedea asta în numărul viitor.

Arălașul era foarte festiv — dădă în carantină era deosebit de voinic. O dată cu transportul a sosit un detașament extenuat de marea de SS-ști. Într-o sara murtora dintre ei era frapantă. Desi toți purtau aceleași uniforme gri-verzui, aceiași chipuri cu cap de mort, aceiași carabine, ei aveau fețele mai brune și erau mai suplii. Cu toate că vorbeau nemestec erau mai puțin gălăgioși, iar accentul lor îl desoseba de cel din Germania. Cînd grupul noștrii sosiți a fost încercat, și-a făcut apariția un nou detașament de SS-ști. Un ofițer a comandat atunci: „Kazachen gatreten!”, și cînd cei chemați au ieșit din front dezbrazec și să se încoloneze pentru baie. De acolo, spre ultima noastră, forții SS-ști au ieșit îmbrăcați în haine vîrgate, după care au fost împinși în baraca unde, cu o oră mai înainte fuseseră înghesuți românii...”. Ce se întimplase? Forții SS-ști erau „falși”, călăii din armata lui Vlasov care, în începutul războiului se alăturaseră de partea nemților transformîndu-se în torturatori și victimele nazismului. „Din baracă s-au auzit îndelung strigătele și injuriile lor, ca și zgomotul loviturilor pe care aceștia le primeau din partea celor maltratați de ei în timpul transportului.” Era sistemul hiterist de anihilare a celor folosiți de ei ca unelte în mecanismul terorii. Cei din „Sonderkommando” — sau „brigăzile morții” — recrutați dintre deținuții pentru muncă murdără a gazării și arderii cadavrelor în crematoriile, în legătură cu asimilarea lui Fundoianu sa poată da rezultate. Altfel, din scrierile fotocopiate după documentele lagărului, din vrafule de cărți și mărturii aduse de mine în țară după acele obediente perlinele la Auschwitz, nu reușesc să descopăr aite detalii decît ceea ce deja cunoașteam. Singurul martor de pînă acum al ultimelor zile trăite de Fundoianu la Auschwitz rămîne tot André Montagne, care declară mai departe în revista „Les Lettres Francaises” din 28 aprilie 1948: „După o seară de vineri 29 septembrie 1944, la 2 o'clock, întîmna lumea după-amiază, camioanele au venit să-i ridice... Ploua. La apel, auzindu-și numele strigate, condamnații leșeau unul după altul și urcau în camioane. Erau șapte sute. Parcă îl văd pe Fundoianu leșînd din bloc, trecînd drept prin fața SS-știlor și ridicîndu-și gulerul zehet pentru a se apăra de frig și ploaie. S-a urcat în camion. Supraîncărcate, camioanele au pornit în sir spre Birkenau. Două ore mai tîrziu, tovarășii noștri erau ucși prin gazare...”

Dar ce se întimpla acolo, în sinistra „fabrică a morții” de la Birkenau? Cum se efectua gazarea? Vom vedea asta în numărul viitor.

SPORT

Mazăre cu gărgărite

din nou ne-au învins gîndurile la fotbal. Acasă. Și fără drept de apel. Mulți mecheri de pe coridoarele federației lac cu ochiul, adică: fiți, domnilor, niștiți, asta am oranjat-o noi, ca să-i derutăm pe unguri. Ne jucăm cu boabe de otravă și umblăm cu cîme de gumă prin curcubeu. Menită iubitorilor proaste, vorbe romantice vestite, teamă mi-că femeia ce-a-nșelat o dată, însuși și o două ară. Facem noi ce facem și înhănmăm greierii la plug, iar vara ne mirăm că nu ne plouă și nu ne crește un buric de Spanie pe burta gardului. Cînd vieții arăbie vine de pa-ionie și semn sigur că voca trebuie vîndută sau cel puțin dată de pomonă. Peste mormint de vorbe feloșe și colcăind de minciuni. De foarte

multă vreme, publicul spectator (și plător) trăiește cu trei licăriri de argint dintr-un altor înecat. Antrenorii naționali fură cuvele din clopotniță și li se servesc pe post de prepeții. Eu declar sincer și cu mina pe inimă că nu mai înțeleg aproape nimic: cînd deschid televizorul parcă deschid frigiderul, și din mînt la Ștefan Covaci îl văd purtînd pe umeri capul secundului Victor Stănculescu, și Mandăluț iar dacă-mi las privirea să lungească spre mînt: Brașovului văd pîrlele de bani furati care, cu toate că vine de celaltui, trebuiesc urgent date înapoi. Patele de vin roșu se curăță cu salpetru de Chile, cîinii se priguesc lătrînd, hoții fac solzi în lanțuri — etetera și așa mai de demult, poveste — numai prostii stau năclînti în scaune împodobite

cu fluturi vii. Nimeni nu-i împinge, nu le dă brînci, nu-i izbește de podele, toată lumea-i corolește, și tot ei sint dia supărați pe noi! Și eu cred că au dreptate. I-șiam copii și smușci și incompetenți, de ce i-am pus stăpîni peste micurile și simbele și dumnicile noastre? I-am pus, atunci să ne fie de bine și să nu ne mai mirăm că luna din cerul noptilor lui septembrie ne sparge acoperișul caselor. După aitea plozi de stele i-o venit și ei rîndul să ne strepezăoză dînti. Includu pe ăia de laete sau teoții în cîrnuri fragede. Într-o parte foarte rău că la noi ne se țîn curăse de ogari sau lupțe de cocoi. Sint nemalponenți de aiurite și mai ales îți mută mîncare de la o dragoste la alta. De pildă, de micuri intra-săptămîni m-aș fi dus nu la meciul cu Ungaria, ci la a smulgeri de pene colorate. Sau la opt cîini cu limba scoasă. Păcat că nu se poate. Și dacă nu se poate, iar puterea obișnuinței scrie romane de sidef — mai și nostalgia coborîne-căzi și damigene — voi lua din nou drumul podișului unde, micuri ce-a-trecut, am culcează cu gărgărite.

Fănuș Neagu

